

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Julie Kábrtová

Dědický nápad a dědická nezpůsobilost

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dědický nápad a dědická nezpůsobilost“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Ústí nad Labem dne

Julie Kábrtová

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu práce JUDr. Petru Bezouškovi, Ph.D. za cenné připomínky a pomoc při psaní práce a dále pak JUDr. Mgr. Ondřeji Horákovi, Ph.D. za pomoc na začátku zpracovávání této práce. Poděkovat bych tímto chtěla i mé rodině, příteli a jeho rodině za podporu během celé doby studia a při psaní této práce.

Obsah

Seznam použitých zkratek.....	6
Úvod.....	7
1. Dědický nápad.....	9
1.1. Dědické právo.....	9
1.2. Dědický nápad.....	9
1.3. Transmise.....	10
1.4. Nabytí dědictví.....	10
1.5. Zákaz dispozice s budoucím dědickým právem.....	11
2. Dědická způsobilost.....	13
3. Dědická nezpůsobilost.....	17
3.1. Potomek vyloučeného dědice.....	19
4. Důvody dědické nezpůsobilosti.....	21
4.1. Čin povahy úmyslného trestného činu.....	22
4.1.1. Trestný čin.....	22
4.1.2. Úmysl.....	23
4.1.3. Čin povahy úmyslného trestného činu.....	24
4.1.4. Okruh osob, vůči nimž byl čin spáchán.....	27
4.1.5. Okamžik spáchání činu.....	28
4.1.6. Trestní odpovědnost právnických osob.....	30
4.2. Zavrženíhodný čin proti zůstavitelově poslední vůli.....	30
4.2.1. Donucení či lstivé svedení k projevu poslední vůle.....	32
4.2.2. Překažení projevu poslední vůle.....	33
4.2.3. Zatajení, zfalšování či podvrh poslední vůle.....	33
4.2.4. Úmyslné zničení poslední vůle a zavrženíhodný čin.....	35
4.2.5. Okamžik spáchání činu.....	35
4.3. Prominutí činu.....	36
4.4. Rozvod manželství z důvodu domácího násilí.....	38
4.4.1. Zahájení řízení o rozvod manželství na návrh zůstavitele.....	38
4.4.2. Řízení o rozvod manželství probíhající ke dni zůstavitelovy smrti.....	39
4.4.3. Řízení o rozvod manželství jako důsledek činu naplňujícího znaky domácího násilí.....	39
4.4.4. Potomek vyloučeného dědice.....	40
4.5. Zbavení rodičovské odpovědnosti.....	41

4.5.1.	Zneužívání nebo závažné zanedbávání výkonu rodičovské odpovědnosti.....	41
4.5.2.	Předchozí rozhodnutí soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti.....	43
5.	Analogické použití institutu dědické nezpůsobilosti	45
5.1.	Darování pro případ smrti	45
5.2.	Pojištění.....	47
5.3.	Přechod mzdových a platových práv z pracovněprávního vztahu	48
6.	Úprava dědické nezpůsobilosti a vydědění (porovnání institutů)	50
	Závěr	52
	Seznam použitých zdrojů	55
	Monografie.....	55
	Komentáře.....	55
	Odborné časopisy	56
	Judikatura.....	57
	Internetové zdroje.....	57
	Právní předpisy.....	57
	Abstrakt	59
	Summary	59
	Klíčová slova	60
	Keywords.....	60

Seznam použitých zkratk

an.	a následující
CC	Code civil (francouzský občanský zákoník)
ČR	Česká republika
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Odst.	odstavec
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř.z. účinného ke dni 31. prosince 1965
TOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ust.	ustanovení
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Pro zpracování diplomové práce nesoucí název „Dědický nápad a dědická nezpůsobilost“ jsem se rozhodla z několika důvodů. Především to bylo díky absolvování předmětu Dědické právo, který mne velice zaujal, neboť se jedná o část sféry soukromého práva v mnoha ohledech specifickou.

Touto diplomovou prací bych se chtěla pokusit o co nejpodrobnější rozpracování jednotlivých důvodů dědické nezpůsobilosti. Jelikož od účinnosti nového občanského zákoníku uplynulo již několik let, vznikl zde už i poměrně velký prostor pro vydání nových publikací a článků, které by měly napomoci tomuto detailnímu zpracování.

V první části své práce se zaměřím na to, co je to dědický nápad, jaký je vztah vzniku dědického práva a samotného nabytí tohoto práva, neboť ne vždy musí tento okamžik splývat v jeden. V této části se budu rovněž zabývat i dispozicí s tímto budoucím dědickým právem.

Ve druhé a třetí části vymezím pojmy dědická způsobilost a dědická nezpůsobilost a následně se budu podrobně zabývat jednotlivým důvody dědické nezpůsobilosti. U těchto pak v rámci každého jednotlivého důvodu porovnám současnou a minulou právní úpravu podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Oproti minulé právní úpravě se v novém občanském zákoníku vyskytují i dva nové důvody dědické nezpůsobilosti, které byly umístěny do zákona díky společenské potřebě těchto důvodů.

V rámci jednotlivých důvodů dědické nezpůsobilosti se budu zabývat i aspektem okamžiku, ke kterému se dědická nezpůsobilost posuzuje, neboť toto je dle mého názoru jedním z vůbec nejdůležitějších znaků dědické nezpůsobilosti z toho ohledu, abychom se mohli zabývat samotnou dědickou nezpůsobilostí podrobněji.

Důležitým mezníkem je pak také otázka prominutí činu, kdy nová právní úprava stanovila, že nyní je již třeba výslovného prominutí a předchází se tak touto formulací toho, že soudy budou z různých jednání osob dovozovat nejruznější závěry ve prospěch prominutí.

Pátá část práce se bude zabývat analogickým použitím institutu dědické nezpůsobilosti i v rámci jiných částí nového občanského zákoníku, kde by mohlo jít jak o neúměrné rozšiřování důvodů pro dědickou nezpůsobilost, tak zároveň i o obcházení práva díky těmto institutům. Zaměřím se tedy na institut darování pro případ smrti, pojištění a přechod mzdových a platových práv z pracovněprávního vztahu.

V poslední části práce pak využiji komparativní metodu k tomu, abych tak porovnala jak institut dědické nezpůsobilosti, tak institut vydědění. Tyto instituty mají k sobě velice blízko, avšak v mnoha ohledech se odlišují a laickou veřejností bývají často zaměňovány.

Diplomová práce nebude obsahovat samostatnou kapitolu zaměřující se na zahraniční právní úpravu. Avšak kde to bude vhodné, tam uvedu příklad zahraniční právní úpravy.

Závěrem pak zhodnotím přínosnost nové právní úpravy občanského práva ve výše vymezené oblasti.

1. Dědický nápad

1.1. Dědické právo

Dle ust. § 1479 NOZ vzniká dědické právo smrtí zůstavitele, avšak ten kdo zemře před zůstavitelem nebo současně s ním, tak nedědí. Původní právní úprava nerozlišovala moment vzniku dědického práva, nýbrž stanovila pouze, že dědictví se nabývá smrtí zůstavitele.¹

Dědickým právem se rozumí právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní.² Toto dědické právo by bylo možno označit za „dědické právo v užším smyslu“. Za dědické právo v širším smyslu by se pak dalo označit dědické právo jakožto součást soukromého práva vymezené v NOZ. Toto dědické právo v širším smyslu pak „*upravuje právní vztahy vznikající po smrti fyzické osoby při přechodu jejího majetku na právní nástupce*“³.

Jak vyplývá z důvodové zprávy, lze hovořit také o dospělosti tohoto práva na pozůstalost, neboť okamžik vzniku práva na pozůstalost vzniká všem dědicům, jež zůstavitele přežili, smrtí zůstavitele, avšak okamžik, kdy toto právo na pozůstalost může dospět, může být u různých dědiců odlišný.⁴

K realizaci dědického práva je třeba, aby došlo k naplnění podmínek, které můžeme označit jako předpoklady dědění. Těmito podmínkami jsou smrt zůstavitele, existence pozůstalosti, způsobilý dědic, právní důvod dědění (dědický titul) a přijetí dědictví.⁵

1.2. Dědický nápad

„Zemře-li někdo, bude po něm zahájena posloupnost dědická a to tím způsobem, že jeho pozůstalost určitým osobám (dědicům) se nabízí (deferuje).“ Vedle deferace je také ve starší literatuře užíváno pojmu „delace“, jímž se rozumí dědický nápad a ten nastává okamžikem smrti zůstavitele.⁶

Krčmář uvádí, že aby pozůstalost byla deferována, je třeba aby, určitá osoba byla v době delace naživu, aby tu nebyly okolnosti, pro které by měla být delace vyloučena a aby osobě svědčil některý z delačních důvodů.⁷ Tyto podmínky delace se kryjí i s dnešními podmínkami pro nabytí dědictví.

¹ srov. ust. § 460 OZ

² SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, s. 8.

³ Tamtéž, s. 37.

⁴ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 20.

⁵ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 13.

⁶ KRČMÁŘ, Jan, ANDRES, Bedřich. *Právo občanské*. [IV], Právo rodinné ; [V], Právo dědické. 3., dopl. vyd. Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 6.

⁷ Tamtéž, s. 7.

Aby tedy vůbec došlo k nápadu dědictví, je důležité, aby osoba, jež má nabýt dědictví, zůstavitele přežila. Zároveň však není třeba, aby se tato osoba dožila dne, kdy bude dědictví potvrzeno soudem.⁸ Ust. § 1479 druhá věta NOZ stanoví, že pokud dojde k úmrtí osoby před zůstavitelem, nebo tato osoba zemře současně s ním, tak nedědí. Tato situace může nastat především za užití ust. § 27 NOZ, kdy hovoříme o domněnce současné smrti, avšak i tuto domněnku je možné vyvrátit, a to za předpokladu, že bude určen přesný okamžik smrti u obou osob.⁹

1.3. Transmise

Transmisí se rozumí přechod dědického práva v případě, kdy dědic sice přežije zůstavitele, ale zemře dříve, než dědictví bude projednáno soudem a než soud rozhodne o dědictví. Na místo dědice (transmitenta), který zemřel tak nastoupí na jeho místo jeho dědic (transmissar), který tak vstupuje do řízení o pozůstalosti po zůstaviteli. K této transmisí však nemusí dojít v situaci, kdy zůstavitel povolal svému dědici, který však zemřel, náhradníka, nebo pokud dojde ze strany dědice k platnému odmítnutí dědictví.¹⁰

Zároveň pak také přechází na tohoto transmissara i právo dědictví odmítnout, pokud transmitent zemřel ještě před uplynutím lhůty pro odmítnutí dědictví. Pokud však transmissar nastoupí do pozůstalostního řízení již v momentě, kdy byla či nebyla uplatněna výhrada soupisu, tak již takovýto transmissar nemá právo volbu učinit a musí nastoupit do takového právního postavení transmitenta, jak je mu nabídnuto, popř. má možnost dědictví odmítnout, pokud by musel být odpovědný za dluhy zůstavitele, na základě neuplatnění výhrady soupisu.¹¹

1.4. Nabytí dědictví

Nový občanský zákoník oproti původní právní úpravě stanoví okamžik, kterým vzniká dědické právo. Neřeší však, k jakému okamžiku se toto právo také nabývá, což je otázkou poměrně podstatnou. Tato právní úprava vychází z právní úpravy v OZO a zároveň má vyřešit problémy naskýtající se s odkládacími a rozvazovacími podmínkami.¹²

„Princip, že dědictví se nabývá ke dni smrti zůstavitele se totiž natolik osvědčil a natolik si na něj odborná veřejnost zvykla, že si ani neuvědomujeme, že jde o zvláštní druh

⁸ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 32.

⁹ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1457.

¹⁰ Tamtéž, s. 1458.

¹¹ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 32.

¹² KLEIN, Šimon. Okamžik přechodu vlastnického práva k pozůstalosti v NOZ. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 3, s. 5.

*právní fikce. Dědic nabývá dědictví ke dni smrti zůstavitele de iure. De facto jej však nabyt nemůže. Nejenže totiž není známo, kdo je dědicem a jaký majetek do dědictví patří (to by samo o sobě ničemu nevadilo), ale dědici sami mohou svými právními úkony ovlivnit, kdo dědicem bude a kdo ne, když dědictví odmítnou, nebo neodmítnou.*¹³

Nový občanský zákoník tento důležitý moment spojený s nabytím dědictví výslovně neřeší, proto je třeba hledat odpověď na tuto otázku v ZŘS.¹⁴

Ustanovení § 185 odst. 1 písm. a) ZŘS stanoví, že v rozhodnutí o dědictví soud s účinností ke dni vzniku dědického práva potvrdí nabytí dědictví jedinému dědici. Toto usnesení, které je soudem vydáno, má deklaratorní povahu a je účinné zpětně ke dni smrti zůstavitele.¹⁵

1.5. Zákaz dispozice s budoucím dědickým právem

Nový občanský zákoník ve svém ust. § 1480 stanoví, že se lze zříci dědického práva, které má teprve vzniknout, avšak nelze takové dědické právo převést ani s ním jinak naložit.

Občanský zákoník 64 takovéto ustanovení, které je nyní obsaženo v ust. § 1480 NOZ neupravoval, avšak bylo třeba vycházet z obecných zásad, a to že nikdo nemůže převést víc práv, než sám vlastní, nebo práva, které mu má teprve vzniknout. Nyní je však tímto ustanovením stanoven generální zákaz dispozice s dědickým právem pod sankcí neplatnosti, přičemž toto jednání nelze zhojit. I z tohoto zákazu však existuje výjimka, a to zřeknutí se dědického práva dle ust. § 1484 NOZ.¹⁶

Fiala pak uvádí, že vhodnější formulace tohoto ustanovení by zněla: „*Dědické právo, které má teprve vzniknout, nelze převést ani s ním jinak naložit, lze se ho jen zříci.*“ Tímto reaguje na jazykové vyjádření zákona, když zákonodárce nepovažuje za převod dědického práva (a ani jiné nakládání s ním) zmíněné zřeknutí se tohoto práva a rovněž ani zřeknutí se dědického práva ve prospěch třetí osoby dle ust. § 1484 odst. 2 NOZ, přičemž není vlastně jisté, jakou povahu má pak smlouva o zřeknutí se dědického práva, kterou uzavírá zůstavitel s budoucím dědicem ještě za života zůstavitele.¹⁷ Publikace vydaná Bezouškou a Piechowiczovou uvádí k ust. § 1484 NOZ následující: „*Smlouva mezi zůstavitelem a*

¹³ Tamtéž, s.6.

¹⁴ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 21.

¹⁵ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 404.

¹⁶ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1458.

¹⁷ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 35.

*presumptivním dědicem (čekatelem dědického práva) musí mít formu veřejné listiny.*¹⁸ Lze tak tedy usuzovat, že autoři publikace výrazem „čekatel dědického práva“ zamýšleli podřadit tuto smlouvu o zřeknutí se dědického práva do smluv, která disponuje s tzv. čekatelským právem. „[...], jde vlastně o podmíněné právo, tedy právo, které jsme ještě nenabyli, ale již požívá jisté právní ochrany, jinak řečeno, jde o zajištěnou právní pozici, kterou nelze jednostranně zmařit. Jako příklad lze uvést (i) výhradu vlastnického práva, (ii) zajišťovací převod práva, nebo (iii) dědická čekatelská práva.“¹⁹ Dle mého názoru má pak tato smlouva o zřeknutí se dědického práva povahu smlouvy, kterou se disponuje s určitým čekatelským právem, neboť pokud na základě principu „nikdo nemůže převést víc práv, než sám má“ se tak nemůže jednat o převod a ani jiné nakládání s dědickým právem. Dle mého názoru tak tato smlouva o zřeknutí se dědického práva má povahu dispozice s tímto právo jako právem čekatelským, neboť budoucí dědic se zříká práva, které by mu jinak ze zákona náleželo (pokud vyloučíme některé výjimky, jako např. dědickou nezpůsobilost) a tato smlouva stanoví jakousi právní jistotu, a to nejenom mezi zůstavitelem a dědicem, že toto dědické právo smlouvou stanovený dědic nenabyde.

¹⁸ BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013, s. 200.

¹⁹ RÝDLOVÁ, Hana. Dva roky nového soukromého práva – zpráva z konference. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 12, s. 5-6.

2. Dědická způsobilost

Na dědickou způsobilost lze nahlížet jako na způsobilost absolutní a relativní, popř. objektivní a subjektivní.

Dědickou způsobilost na způsobilost absolutní a relativní rozděloval i Rouček a Sedláček. Zde se o absolutní dědické nezpůsobilosti hovoří jako o situaci, kde všeobecná podmínka způsobilosti není splněna vůbec a nevztahuje se jen k některým osobám. O nezpůsobilosti relativní hovoříme v případech, kdy je osoba vyloučena z dědictví, avšak jen po některých osobách.²⁰

O dědické způsobilosti lze uvažovat také jako o způsobilosti objektivní a subjektivní. Objektivní hledisko tímto vymezuje, které všechny osoby jsou dědicky způsobilé. Subjektivní hledisko pak představuje vlastní počínání osoby, která se tímto svým chováním z dědického práva vyloučí. Jednotlivé příčiny tohoto vyloučení jsou pak definovány zákonem jako dědická nezpůsobilost.²¹

Způsobilým dědicem může být jak fyzická osoba, tak právnická osoba.²² Dle ust. § 21 NOZ se v soukromém právu stát považuje za právnickou osobu.

Fyzická osoba nabývá právní osobnosti (subjektivity), tj. způsobilosti k právům a povinnostem, narozením. Tato právní osobnost zaniká smrtí fyzické osoby.²³ Stejným způsobem pak dochází k nabytí dědické způsobilosti.²⁴

Ustanovení § 25 NOZ stanoví, že na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo. „*Nasciturus má však jen omezenou právní osobnost v tom smyslu, že může být subjektem jen takových práv, která jsou mu (nikoliv jiné osobě, např. jeho matce) ku prospěchu.*“²⁵ Nasciturus tak může nabývat jak práva osobnostní, tak práva majetková. Z majetkových práv je pak třeba brát v úvahu zejména právo dědické. „*Tak například pokud po početí dítěte zemře jeho otec, bude nasciturus v případě, že se narodí živý, jeho dědicem. Protože začasť bude třeba nějakého právního jednání nascitura k tomu,*

²⁰ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 3, (§§ 531 až 858). Praha: V. Linhart, 1936, s. 30-31.

²¹ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo: praktická příručka : kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2007, s. 23-25.

²² CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 14.

²³ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 70.

²⁴ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 15.

²⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 184.

*aby mohl práv skutečně nabyt (např. přijetí daru), budou jej při tomto právním jednání zastupovat jeho zákonní zástupci.*²⁶

Pro narození tohoto nascitura se uplatní vyvratitelná skutková domněnka, že dítě se narodilo živé, přičemž ten, kdo by chtěl tvrdit opak, musí tuto skutečnost prokázat. Pro smrt nascitura pak nastupuje právní fikce, že takovéto dítě nebylo nikdy počato.²⁷

Tak jako právní osobnost vzniká narozením člověka, stejně tak končí jeho smrtí. Takto ustanovení § 23 NOZ vymezuje právní osobnost člověka. Pokud však osoba zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, tak nedědí (§ 1479 NOZ). Aby se osoba stala dědicem, je zapotřebí, aby tato osoba zůstavitele přežila.²⁸

Publikace Jiřího Svobody a Ondřeje Kličky rozděluje osoby, které se mohou stát dědici do tří skupin. Dědicem v širším slova smyslu je myšlena ta osoba, která je dědicem tzv. potenciálním či putativním. Jedná se o osoby, které byly buď zůstavitelem přímo povolány dědici, nebo kteří jsou dědici na základě zákonné dědické posloupnosti. Avšak tito „potenciální“ dědicové se nestávají dědici automaticky ze zákona jen na základě výše uvedených okolností. Tudíž tedy pouhá skutečnost, že jsou zákonnými dědici nebo dědici povolanými zůstavitelem, ještě neznamená, že takovýto dědic vůbec něčeho nabyde z pozůstalosti. Dědicem v užším slova smyslu pak bude ta osoba, která se nezřekla svého dědického práva, svědčí jí některý dědický důvod, není dědicky nezpůsobilá, ani nebyla vyděděna zůstavitelem a zároveň dědictví neodmítla, resp. přijala. A dědicem v tom nejužším slova smyslu se rozumí ten, kdo skutečně nabyl pozůstalost nebo její část v řízení o pozůstalosti.²⁹

Způsobilým dědicem může být rovněž právnická osoba. U právnických osob lze hovořit o jejich způsobilosti být dědicem od jejich vzniku do jejich zániku. Způsobilým dědicem však může být i právnická osoba, která ještě nevznikla a má k tomu teprve dojít.³⁰ Není tak podstatné, zda ke dni úmrtí tato právnická osoba existovala, resp. neexistovala, ale že do jednoho roku od smrti zůstavitele vznikne.³¹

²⁶ Tamtéž, str. 185.

²⁷ Tamtéž

²⁸ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 15.

²⁹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 4.

³⁰ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 17.

³¹ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1455.

Právnícká osoba má rovněž dle ust. § 118 NOZ právní osobnost, která vzniká se vznikem samotné právnické osoby, přičemž vznik právnické osoby je spojen se zápisem do veřejného rejstříku, a to dle ust. § 126 odst. 1 NOZ.

Pokud se jedná o otázku nabytí dědictví a „statusu“ pozůstalosti v mezidobí mezi dědickým nápadem a nabytím pozůstalosti, na tuto otázku zákon výslovně odpověď neposkytuje. *„Zůstavitelovým dědicem je a dědictví nabývá jen ten, o němž to stanoví pravomocné rozhodnutí soudu, tj. ten, komu bylo usnesením o dědictví potvrzeno nabytí dědictví. Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele (§ 1479 věta první) a dědictví se nabývá (soudem potvrzuje) „s účinností ke dni vzniku dědického práva“ (srov. § 185 odst. 1 ZŘS), popř. dnem, kterým pominulo odsunutí dědického práva následného dědice, jde-li o dědice, jehož dědické právo bylo podmínkou, doložením času nebo jinak odsunuto (srov. § 194 odst. 1 ZŘS).“*³² Klein v závěru svého článku uvádí následující závěr: *„Nový občanský zákoník se přidržel koncepce, že pozůstalost přechází na jednoho nebo více dědiců smrtí zůstavitele, a to bez úřední ingerence v podobě odevzdání (pozůstalost na dědice „napadá“). Pozůstalost tedy do rozhodnutí pozůstalostního soudu není majetkovým celkem bez vlastníka a je pouze nejisté, na kterou osobu práva a povinnosti zůstavitele přešly.“*³³ S tímto jeho závěrem nesouhlasím, neboť dle mého názoru se jedná o jakýsi majetkový celek sui generis, podobný tzv. ležící pozůstalosti (jež existovala v našem právním řádu v minulosti), avšak bez vlastníka s tím, že vlastník bude s jistotou znám až po skončení dědického řízení. Do této doby spravuje pozůstalost správce pozůstalosti nebo vykonavatel závěti ve smyslu ust. § 1677 an. NOZ.

Nabízí se pak s tím související otázka, kdo je vlastně v případě výše zmíněného nascitura a stejně tak i právnické osoby, vlastníkem majetku, který je určen pro tyto zvláštní doposud neexistující subjekty. S ohledem na dobu, během které tyto „subjekty musí vzniknout“ lze předpokládat, že soudní komisař vyčká až narození dítěte nebo vzniku oné právnické osoby a následně rozhodne o dědictví. U těchto subjektů se však může stát, že budou ustaveny dokonce i jako dědici následní v rámci tzv. svěřenského nástupnictví ve smyslu ust. § 1512 an. NOZ.

Posledním subjektem práv, který se může stát dědicem je stát. Stát je dle ust. § 21 NOZ považován v soukromoprávních vztazích za právnickou osobu, a proto může za určitých okolností nastoupit do dědického práva. *„Jménem státu potom jedná Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM) zastoupený pověřeným pracovníkem, jehož postavení a*

³² FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 466.

³³ KLEIN, Šimon. Ještě jednou k tématu přechodu vlastnického práva k pozůstalosti. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 6, s. 24.

činnost upravuje především zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.“³⁴ Zároveň i státní příspěvková organizace může být povolána jako dědic ze závěti.³⁵

³⁴ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 17.

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1003/2016

3. Dědická nezpůsobilost

Důvody dědické nezpůsobilosti jsou vymezeny v ustanovení § 1481 a § 1482 NOZ. „Důvody dědické nezpůsobilosti tradičně spočívají v závažném pro společnost neakceptovatelném chování osoby, kterého se dopustí vůči zůstaviteli, jeho blízkým osobám anebo vůči projevu zůstaviteli poslední vůle.“³⁶

„Zákon právní úpravou dědické nezpůsobilosti chce suplovat zůstavitelem neprojevenou vůli vyloučit nehodného dědice z dědění, jakož i prosadit hledisko dobrých mravů postihem toho, kdo si nezaslouží podílet se na výhodách plynoucích z dědického nástupnictví.“³⁷

Jak uvádí důvodová zpráva k občanskému zákoníku, jde o „těžké poklesky vůči zůstaviteli, vůči některým osobám zůstaviteli zvláště blízkým, anebo vůči projevu jeho poslední vůle“.³⁸

Nová úprava dědické nezpůsobilosti oproti dřívější úpravě zaznamenala pár změn, avšak tato úprava stojí na stejných základech jako doposud. Jednotlivé odlišnosti pak budou rozebrány v rámci jednotlivých důvodů.

„Ustanovení o dědické nezpůsobilosti se vztahuje na všechny dědice bez rozdílu. Nezáleží na tom, zda se jedná o dědice ze zákona či ze závěti.“³⁹ Nově lze doplnit, že dědická nezpůsobilost se bude týkat i toho, jež byl jako dědic ustanoven dědickou smlouvou. Nezáleží tedy na tom, který z dědických titulů by budoucímu dědici svědčil. Rovněž také není možné, aby se např. dědici dohodli, že daná osoba dědit bude, ačkoliv se dopustila některého z činů, který svou povahou spadá po zákonné důvody dědické nezpůsobilosti.⁴⁰

„Dědická nezpůsobilost je důsledek objektivně existujících skutečností, který nastává ze zákona (*ex lege*).“⁴¹ K důvodům dědické nezpůsobilosti přihlíží pozůstalostní soud z úřední povinnosti, avšak logicky to bude vždy na základě podnětu některého z účastníků pozůstalostního řízení.⁴² Dědická nezpůsobilost nastává automaticky ze zákona, již samotným

³⁶ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 36.

³⁷ MIKEŠ, Jiří, MUŽIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, s. 26.

³⁸ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 605.

³⁹ KRÁLOVÁ, Jitka, ECK, Lothar. Dědická nezpůsobilost. *Ad Notam*, 2004, roč. 10, č. 2, s. 35.

⁴⁰ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 27.

⁴¹ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUŽIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 18.

⁴² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 5

činem, který spadá pod nějaký z důvodů dědické nezpůsobilosti, tudíž není třeba činit nějaké úkony a soudní komisař k této okolnosti přihlédně, jakmile se o ní dozví.⁴³

Důležitou otázkou pak také je, jak je samotná dědická nezpůsobilost prokazována před soudním komisařem. Tím nejjednodušším případem je samozřejmě pravomocný rozsudek o tom, že byl spáchán úmyslný trestný čin. Pokud takovýto rozsudek existuje, soud je tímto pravomocným rozsudkem vázán a tato otázka již nemůže být předmětem rozhodování dle § 175k odst. 1 či 2 OSŘ.⁴⁴ (Dle původní úpravy OSŘ, která byla účinná do 31. 12. 2013 byla tato problematika obsažena v ust. § 175k OSŘ. Nyní je však pozůstalostí řízení obsaženo v ZŘS, přičemž původní úprava ust. § 175k je obdobou nynější úpravy obsažené v § 168 až 173 ZŘS.)⁴⁵ Pokud však takovéto rozhodnutí neexistuje, a to ať např. z důvodu amnestie nebo promlčení, bude soud postupovat v rámci pozůstalostního řízení dle ust. § 135 odst. 2 OSŘ a tuto otázku posoudí jako otázku předběžnou.⁴⁶ Takovéto vyřešení předběžné otázky však nevytváří překážku věci rozhodnuté, neboť soud má možnost řízení přerušit a vyčkat na rozhodnutí příslušného orgánu, pokud toto rozhodnutí ještě nebylo vydáno.⁴⁷

Pokud by se pak potenciální nezpůsobilý dědic chtěl bránit a namítal svou nezpůsobilost, vyvolá tak spor o dědické právo dle ustanovení § 168 ZŘS. „*Spor o dědické právo nastane, pokud někdo o sobě tvrdí, že je dědicem, a popírá, že by dědické právo svědčilo někomu jinému, kdo se vydává za dědice – mezi účastníky je tedy sporné, kdo z nich je dědicem; popřípadě je mezi nimi sporný základ dědického práva – zda tu dědické právo je, či není.*“⁴⁸

Tento spor se může týkat jak otázek, které jsou mezi dědici nesporné a vyřešení sporu tak záleží pouze na právním posouzení této věci a dále se pak spor může týkat otázky skutkové, která bude mezi dědici sporná. Pokud by byla sporná mezi účastníky jak otázka právní, tak otázka skutková, převažoval by v této situaci spor skutkový.⁴⁹ „*Spory mohou vzniknout ohledně skutkového základu věci, tj. zda byl trestný čin spáchán, zda byla závěť zfalšována, anebo ohledně jejího právního posouzení, tj. zda jednání naplňuje znaky úmyslného trestného činu, zda se jedná o zavrženíhodné jednání vůči zůstavitelově závěti atd.*“⁵⁰

⁴³ KRÁLOVÁ, Jitka, ECK, Lothar. Dědická nezpůsobilost. *Ad Notam*, 2004, roč. 10, č. 2, s. 35.

⁴⁴ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 2. 2001, č.j. 24 Co 35/2001-80

⁴⁵ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 343.

⁴⁶ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 12. 1997, č. j. 24 Co 315/97-82

⁴⁷ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 568.

⁴⁸ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 343.

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ KRÁLOVÁ, Jitka, ECK, Lothar. Dědická nezpůsobilost. *Ad Notam*, 2004, roč. 10, č. 2, s. 36.

Laickou veřejností dochází taktéž k zaměňování pojmů dědická nezpůsobilost a vydědění. Jde však o právní instituty rozdílné a rozdílným mezi nimi je v závěrečné části této práce věnována samostatná kapitola.

3.1. Potomek vyloučeného dědice

Ustanovení § 1483 NOZ řeší situaci, která může nastat tak, že osoba, která by se za normálních okolností stala dědicem, se jím však nestane, a to z důvodu dědické nezpůsobilosti. Toto ustanovení tak stanoví, že namísto toho, kdo je vyloučen z dědického práva, nastupuje při zákonné dědické posloupnosti jeho potomek na jeho místo a to i za situace, kdy vyloučený dědic přežije zůstavitele. Toto nastoupení potomka vyloučeného rodiče se však nevztahuje na důvod dědické nezpůsobilosti dle ust. § 1482 odst. 1 NOZ.

Šešina navrhuje dvě možnosti, jak vyřešit nastalou situaci. Potomek vyloučeného dědice by nastoupil na jeho místo vždy, ať jde o jakoukoli dědickou třídu. Mohla by tedy nastat situace, že by potomek rodiče dědil už ve druhé dědické třídě, kdežto za normálních okolností, takovýto potomek dědí až ve třídě třetí. Druhou možností pak je, že potomci vyloučeného rodiče by dědili jen, pokud by to umožňovala zákonná dědická posloupnost. Jednalo by se tak tedy o nástupnictví pouze v první, třetí a šesté dědické třídě. Šešina se přiklání k možnosti druhé, přičemž toto vše se vztahuje pouze na zákonnou dědickou posloupnost.⁵¹ Fiala zastává názor, že pokud není v tom kterém ustanovení úprava tzv. reprezentace, mělo by dojít k akrescenci a uvolněný dědický podíl by tak přirostl ostatním dědicům dané zákonné dědické třídy.⁵² Přikláním se k názoru, že by řešením této situace měla být možnost druhá, a to, že by potomek vyloučeného dědice nastoupil na jeho místo pouze v těch případech, kde to zákon výslovně dovoluje, tj. v rámci první, třetí a šesté dědické třídy. Důvodem je především to, aby nedocházelo k „přeskakování“ mezi jednotlivými třídami.

„Dědická nezpůsobilost podle § 1481 zásadně nevylučuje z dědického práva potomky nastupující podle zákonné dědické posloupnosti tzv. právem reprezentace na místo dědicky nezpůsobilého předka v první, třetí a šesté dědické třídě (§ 1635 odst. 2, § 1637 odst. 2 a § 1640 odst. 2).“⁵³

⁵¹ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 36.

⁵² FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 46.

⁵³ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1461.

K tomuto nastoupení potomků po vyloučeném rodiči dojde i v případě, že vyloučený přežije zůstavitele. Přežitím je myšleno, že vyloučený nezemřel dříve nebo současně se zůstavitelem.⁵⁴

⁵⁴ Tamtéž

4. Důvody dědické nezpůsobilosti

Důvody dědické nezpůsobilosti jsou systematicky zařazeny v občanském zákoníku téměř na začátku hlavy III, týkající se dědického práva.

Nově došlo k rozšíření dědických důvodů z původních dvou na čtyři důvody dědické nezpůsobilosti, které jsou uvedeny v § 1481 a § 1482. První důvod dědické nezpůsobilosti se týká vyloučení z dědického práva pro spáchání činu povahy úmyslného trestného činu, druhý důvod pak zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli. Třetí důvod dědické nezpůsobilosti se týká řízení o rozvod zahájeného v důsledku domácího násilí a důvodem posledním je zbavení rodičovské odpovědnosti.

Původní právní úprava znala pouze první dva z výše uvedených čtyř důvodů, přičemž první dva důvody byly v původním zákoníku obsaženy v ustanovení § 469 OZ: „*Nedědí, kdo se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho manželu, dětem nebo rodičům anebo zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy. Může však dědit, jestliže mu zůstavitel tento čin odpustil.*“

Nynější právní úprava obsahuje tyto dva důvody dědické nezpůsobilosti s jistými modifikacemi ve svém ustanovení § 1481, přičemž tyto dva důvody zůstaly pospolu jako v právní úpravě předchozí. Avšak byly doplněny o dva odstavce ustanovení § 1482 NOZ, které se týkají dědické nezpůsobilosti v případě rozvodu manželství z důvodu domácího násilí a zbavení rodičovské odpovědnosti.

Důvody dědické nezpůsobilosti jsou zákonem vymezeny taxativně, nelze je tak tedy rozšiřovat na činy jiné, než které jsou výslovně uvedeny v zákoně. Takováto konstrukce je zcela pochopitelná, neboť pokud by se dovozovaly i jiné skutky, které by způsobovaly dědickou nezpůsobilost, mohlo byt tak dojít k neúměrnému zkracování práv dědiců na majetek. Rovněž tyto důvody byly vymezeny jako taxativní v původní právní úpravě.⁵⁵ Toto právo dědiců na majetek vychází již ze samotného dědického práva, kdy dle ust. § 1475 odst. 1 a 2 NOZ je dědickým právem myšleno právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní, přičemž pozůstalost je pak tvořena celým jměním zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Jak je výše uvedeno, důvody dědické nezpůsobilosti jsou stanoveny taxativně. Pokud by zákon stanovil další důvody nebo důvod otevřený, museli by tyto důvody být zákonodárcem přesvědčivě obhájeny, protože dědické právo je absolutním majetkovým právem a do práva jako takového by mělo být zasahováno co nejméně. Důvody dědické

⁵⁵ KRÁLOVÁ, Jitka, ECK, Lothar. Dědická nezpůsobilost. *Ad Notam*, 2004, roč. 10, č. 2, s. 34-38.

nezpůsobilosti tak, jak jsou formulovány v současné právní úpravě, obsahují ta nejzávažnější protispolečenská jednání a z těchto důvodů je také zákonodárce postihuje dědickou nezpůsobilostí. Ať už by tedy tento důvod dědické nezpůsobilosti byl otevřený nebo bylo stanoveno více těchto důvodů, musí být tato protispolečenská jednání stanovena určitě a jejich význam nesmí budít pochyb.

Důležitou otázkou však je, k jakému časovému okamžiku je třeba případnou dědickou způsobilost či případnou nezpůsobilost posuzovat. Dle § 510 superrevisního návrhu komise z roku 1931 byla dědická způsobilost vymezena následovně: „*Dědic musí mít dědickou způsobilost nepřetržitě od okamžiku nápadu až do doby, kdy naň přejde pozůstalost. Dobou nápadu je zpravidla okamžik smrti zůstavitele (§ 625).*“⁵⁶

Tato konstrukce trvání dědické způsobilosti však bohužel nikdy nebyla do právního řádu převzata, avšak dle mého názoru by vyřešila všechny výkladové nejasnosti, které se mohou v budoucnu vyskytnout, neboť u různých důvodů je tento časový okamžik stanoven různě.

4.1. Čin povahy úmyslného trestného činu

Jednou ze zásadnějších novinek, kterou přinesla nová úprava občanského zákoníku v rámci dědického práva, je pozměnění definice týkající se prvního důvodu dědické nezpůsobilosti, který byl obsažen již v dosavadním zákoně. Oproti původní právní úpravě obsažené v ustanovení § 469 OZ došlo k rozšíření z úmyslného trestného činu na čin povahy úmyslného trestného činu. Nově tedy dle ust. § 1481 NOZ k vyloučení z dědického práva postačí, že se osoba dopustí činu povahy úmyslného trestného činu. Rovněž také došlo tímto zákonným ustanovením k rozšíření okruhu osob, které jsou takto nyní „chráněny“.

4.1.1. Trestný čin

Trestní zákoník ve svém ustanovení § 13 odst. 1 definuje pojem trestný čin: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Aby byl spáchaný čin činem trestným, musí dojít k naplnění dvou podmínek, a to že daný čin musí být protiprávní a musí vykazovat znaky uvedené v trestním zákoně.⁵⁷ Pokud jde o páchaní trestné činnosti mladistvými, tyto činy se nazývají proviněním dle ust. § 6 odst. 1 ZSM.

Dále je třeba také zohlednit výkladové ustanovení, a to § 111 TZ, které stanoví, že: „*Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení*

⁵⁶ Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský: návrh superrevisní komise. Díl I., Text zákona, Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931., s. 129.

⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2014, s. 126.

trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.“ Z tohoto ustanovení trestního zákoníku vyplývá, že trestným činem může být i např. pokus či za určitých podmínek i příprava trestného činu.

4.1.2. Úmysl

Abychom mohli uvažovat o dědické nezpůsobilosti, je třeba zohlednit fakt, zda spáchaný trestný čin je svou povahou čin úmyslný nebo čin nedbalostní. To, jakou formou zavinění, byl daný čin spáchán lze zařadit do skupiny typových znaků trestného činu, kdy tyto typové znaky, jsou v podstatě znaky skutkové podstaty trestného činu a tyto jsou tvořeny objektem, objektivní stránkou, subjektem a subjektivní stránkou.⁵⁸

„Jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu je zavinění, které má formu úmyslu nebo nedbalosti. Zavinění je nezbytné pro naplnění kterékoli skutkové podstaty trestného činu. Není trestného činu bez zavinění. Zásada odpovědnosti za zavinění je jednou ze základních zásad trestního práva hmotného. Trestní právo vyžaduje vždy zavinění, tzv. objektivní odpovědnost je vyloučena, uplatnění zásady odpovědnosti za zavinění vylučuje kolektivní odpovědnost. Chybí-li zavinění pachatele, nenastává trestní odpovědnost.“⁵⁹

Trestní zákoník ve svém ust. § 15 odst. 1 vymezuje pojem úmysl. *„Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.“* V případech dle písm. a) se jedná o úmysl přímý (dolus directus), přičemž pachatel věděl a chtěl a v případech dle písm. b) se jedná o úmysl nepřímý (dolus eventualis), kdy pachatel věděl a byl s tím srozuměn.⁶⁰ Srozuměním se pak dle ust. § 15 odst. 2 TZ rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.

Abychom tak mohli na případného dědice aplikovat ustanovení tohoto důvodu dědické nezpůsobilosti, musí se jednat o zavinění ve formě úmyslu, forma nedbalosti v tomto případě nepostačuje.

K zavinění ve formě úmyslu se zároveň pak váže i kategorizace jednotlivých trestných činů. Od 1. 1. 2010 lze hovořit o tzv. bipartici trestných činů. Trestní zákoník tak nově rozděluje soudně trestné delikty na dvě kategorie, a to na přečiny a zločiny.⁶¹

⁵⁸ Tamtéž, s. 134.

⁵⁹ Tamtéž, s. 218.

⁶⁰ Tamtéž, s. 229.

⁶¹ Tamtéž, s. 140.

Ustanovení § 14 odst. 2 TZ definuje přečiny jako všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Odstavec 3 téhož paragrafu pak vymezuje zločiny jako všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny a zvláště závažnými zločiny jsou pak ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Na základě tohoto rozdělení tak lze říci, že trestný čin, který by šlo zařadit pod důvod dědické nezpůsobilosti, může být zločinem, zvláště závažným zločinem a zároveň i přečinem, avšak u přečinů se musí jednat o ty, které byly spáchány ve formě úmyslného zavinění, jak úmyslu přímého, tak úmyslu nepřímého.

Ustanovení § 540 OZO znělo: „*Kdo se proti zůstaviteli dopustil zločinu, jest potud dědického práva nehoden, pokud z okolností nevyhází najevo, že mu zůstavitel odpustil.*“⁶²

Jak bylo popsáno výše, nyní zná naše trestní právo rozdělení trestných činů do tzv. bipartice. Avšak za účinnosti OZO platila dle rakouského trestního zákoníku z roku 1852, který byl platný i pro území Čech, Moravy a Slezska, tzv. tripartice soudně trestných deliktů. Jednalo se tak o zločiny, přečiny a přestupky.⁶³ Přičemž dědická nezpůsobilost se vztahovala pouze na zločiny.

Pokud porovnáme naši právní úpravu s francouzskou právní úpravou dle Code Civile, nalezneme zde hned na první pohled několik odchylek, přičemž francouzská právní úprava je koncipována podstatně úžeji. Code Civil nepostihuje ve svých člancích tak jako naše právní úprava, všechny úmyslné trestné činy spáchané vůči určitému okruhu osob, nýbrž omezuje se v této ochraně výlučně na osobu zůstavitele, přičemž v druhé skupině činů, je možné osobu prohlásit za dědicky nezpůsobilou pouze na základě žádosti jiného dědice, popř. státního zástupce⁶⁴.⁶⁵

4.1.3. Čin povahy úmyslného trestného činu

Výše již bylo naznačeno, že u trestných činů existují jisté pojmové znaky. Prozatím byly však uvedeny jen znaky typové, které se vázaly ke znakům skutkové podstaty, především k zavinění ve formě úmyslu. Avšak NOZ doznal v tomto směru značné úpravy, která podstatně rozšiřuje okruh osob, které by se tak nově mohly stát dědicky nezpůsobilými.

⁶² BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925 – 2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001., s. 27.

⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2014, s. 139.

⁶⁴ CC: Article 727-1

⁶⁵ MALÁ, Lenka. Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 5, s. 8.

Mezi další pojmové znaky, kromě již uvedených typových znaků trestného činu, patří dále protiprávnost a obecné znaky uvedené v zákoně. Těmito obecnými znaky jsou věk a přičetnost. U mladistvých pachatelů je pak třeba zkoumat i jejich rozumovou a mravní vyspělost.⁶⁶ Pokud tedy nedošlo k naplnění některé z uvedených podmínek, není tato osoba trestně odpovědná a nemůže se tak jednat ani o spáchání trestného činu. Musíme tak tedy rozlišovat kategorii činů jinak trestných, přičemž tyto činy jsou v určitém daném případě beztrestné, ale pokud by došlo k naplnění uvedených znaků, tento čin by byl činem trestným. Jedná se tedy o případy, kdy tento čin není trestný pro nedostatek věku, přičetnosti a u mladistvých rozumové a mravní vyspělosti. Rovněž do této kategorie patří např. i čin, který byl spáchán za okolností vylučujících protiprávnost.⁶⁷ Z obecného hlediska tak lze tedy uvažovat o tom, že tyto činy jinak trestné by ideálně mohly rozšiřovat dosavadní pojetí tohoto důvodu dědické nezpůsobilosti. Otázkou je, zda by byla dědicky nezpůsobilá i osoba, která jednala za okolností vylučujících protiprávnost. Okolnosti vylučující protiprávnost jsou v trestním zákoníku uvedeny v ustanoveních § 28 až § 32. Pro příklad uveďme nutnou obranu. Dle zákona je nutná definována následovně: „Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajících útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.“ Jak vyplývá z jazykového znění zákona, nejde v tomto případě vůbec o trestný čin. „Jednání za okolností vylučujících protiprávnost od počátku není trestné, od počátku (*ex tunc*) nejde o trestný čin, protože schází protiprávnost.“⁶⁸

„Byl-li však čin spáchán za okolností vylučujících protiprávnost (§ 28-32 TrZ), k vyloučení z dědického práva nedojde.“⁶⁹ Rovněž se domnívám, že v případech, kdy by se jednalo o okolnost vylučující protiprávnost, by nemělo docházet k podřazování této okolnosti do skupiny dědické nezpůsobilosti.

Může však dojít k situaci, kdy se určitý skutek stal, avšak soud konstatoval, že není trestným činem. Může tomu tak být v již výše uvedených případech, kdy soud konstatuje sice, že skutek se stal, avšak není trestným činem z důvodu nedostatku věku, u mladistvých osob z důvodu nedostatku rozumové a mravní vyspělosti, nebo z důvodu nedostatku přičetnosti. U této přičetnosti je však třeba rozlišovat nepřičetnost zaviněnou a nepřičetnost nezaviněnou. U nepřičetnosti zaviněné půjde o klasické případy, kdy se osoba např. opije tzv. na kuráž a v tomto stavu nepřičetnosti pak jde spáchat určitý skutek. V tomto případě půjde o spáchání

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2014, s. 134-135.

⁶⁷ Tamtéž, s. 138-139.

⁶⁸ Tamtéž, s. 252.

⁶⁹ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1459.

trestného činu a osoba bude zároveň dědicky nezpůsobilá, neboť spáchala čin povahy úmyslného trestného činu ve smyslu soukromého práva. Co se však týče nepřičetnosti nezaviněné, tak zde může jít o situaci, kdy např. osobě někdo hodí do pití nějakou návykovou látku a tato osoba je na základě tohoto nepřičetná. V tomto případě soud konstatuje, že skutek se sice stal, avšak není trestným činem a zároveň nepůjde ani o případ, který by šlo subsumovat pod čin povahy úmyslného trestného činu, neboť v tomto případě zde chybí zavinění ve formě úmyslu.

K nepřičetnosti se v nedávné době vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí č.j. 24 Cdo 4761/2018-II. ze dne 28. 5. 2019 následovně: „*Ohledně námitky nedostatku zavinění (ve formě úmyslu) žalovaného z důvodu jeho nepřičetnosti při spáchání činů vůči zůstavitelce se dovolací soud ztotožňuje s názorem odvolacího soudu, že změna důvodů dědické nezpůsobilosti, účinná od 1.1.2014, má za následek právě to, že dědicky nezpůsobilou může být i osoba trestně neodpovědná, a to i pro nedostatek přičetnosti v době spáchání činu. Okolnost, že žalovaný se činů dopustil ve stavu, ve kterém byly jeho rozpoznávací schopnosti podstatně snížené a schopnosti ovládací zcela vymizelé, je relevantní „pouze“ pro jeho trestněprávní odpovědnost posuzovanou podle ustanovení trestního zákoníku. Z pohledu práva občanského, resp. v posuzovaném případě práva dědického, je nutné, aby si soud jeho činy posoudil podle ustanovení občanského zákoníku (tj. ustanovení § 1481 o.z.), a sám, aniž by byl vázán rozhodnutím o zastavení trestního stíhání žalovaného, vyhodnotil, zda je čin, kterého se žalovaný dopustil, důvodem pro jeho vyloučení z dědického práva po zůstavitelce. V projednávané věci zůstavitelka sama podala na žalovaného trestní oznámení, když se vůči ní dopustil násilných činů poté, co se (zjevně úmyslně) přivedl do stavu nepřičetnosti požitím alkoholických nápojů. I přesto, že soudy ve sporném řízení nebyly ve smyslu ustanovení § 135 o.s.ř. vázány rozhodnutím vydaným v trestním řízení, nelze pominout, že trestní stíhání bylo zastaveno z důvodu nepřičetnosti žalovaného v době spáchání činů, tedy že žalovaný byl trestně stíhán důvodně, a že bylo-li následně vydáno rozhodnutí o uložení ambulantního ochranného léčení protialkoholního, bylo vydáno z důvodu, že žalovaný nebyl trestně odpovědný pro nepřičetnost a současně byl jeho pobyt na svobodě (pro činy, kterých se dopustil a pro něž bylo trestní stíhání zahájeno) pro společnost nebezpečný (srov. § 99 trestního zákoníku). Neodpustila-li výslovně zůstavitelka žalovanému činy, jichž se vůči ní dopustil, nelze dospět k jinému závěru, než že se žalovaný stal z výše uvedených důvodů dědicky nezpůsobilým ve smyslu ustanovení § 1481 o.z.*“ V tomto případě šlo o spor mezi závětním dědicem a náhradní dědičkou ze závěti, která tvrdila dědickou nezpůsobilost závětního dědice, neboť ten se měl dopustit přečinu „*nebezpečného vyhrožování podle*

*ustanovení § 353 odst. 1 trestního zákoníku, kterého se měl dopustit tím, že dne 3.11.2014 „posilněn alkoholem po vulgárních nadávkách směřovaných vůči matce mimo jiné řekl, že matku zabije a začal ji škrtit šátkem“, a že dne 1.12.2014 „posilněn alkoholem slovně vyhrožoval své matce fyzickou likvidací, uvedl, že ji zabije, že ji zubatá fikne, že půjde pod kytičky a začal kopat do předních opěradel ve vozidle TAXI“.*⁷⁰

Dalším případem pak může být situace, kdy skutek se stal, ale není trestným činem a to například z toho důvodu, že se stal jiný skutek, než který je mi kladen za vinu, resp. tento skutek je skutkem právem aprobovaným a nelze ho považovat za trestný čin nebo že skutek spáchal někdo jiný, avšak původně byl kladen za vinu mně. Jako příklad uveďme situaci, kdy je zahájeno trestní stíhání pro přečin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle ust. § 147 TZ. Skutkem, kterým mělo dojít k tomuto trestnému činu, mělo být couvání na pozemní komunikaci, při které mělo dojít ke střetu s osobou, čímž jí mělo být těžce ublíženo na zdraví. V průběhu vyšetřování však vyjde najevo, že ke střetu vozidla s osobou vůbec nedošlo a že osoba si svá zranění způsobila tím, že se lekla couvajícího vozidla, snažila se mu uhnout, avšak zakopla a zranění si tak způsobila svým jednáním sama. Proto i tomto případě se nejednalo o trestný čin, neboť původní skutek - sražení osoby vozidlem - se vůbec nestal, ačkoli trestní stíhání bylo pro tento skutek zahájeno. Proto ani tento čin nelze zařadit do kategorie „čin povahy úmyslného trestného činu“.

4.1.4. Okruh osob, vůči nimž byl čin spáchán

Nová právní úprava v ust. § 1481 NOZ vymezuje okruh osob, vůči kterým když dojde ke spáchání činu povahy úmyslného trestného činu, tak dojde k naplnění důvodu dědické nezpůsobilosti. Do tohoto okruhu osob tak nyní patří zůstavitel, jeho předek, potomek nebo manžel. Oproti původní právní úpravě došlo k rozšíření tohoto okruhu. Ustanovení § 469 OZ stanovovalo stejně jako NOZ zůstavitele a manžela, avšak stanovil děti nebo rodiče. Toto nové rozšíření dle NOZ tak dovoluje, aby se dědická nezpůsobilost vztahovala na celou linii přímou, a lze sem zahrnout např. prarodiče, vnoučata atd.

Úprava dědické nezpůsobilost dle ust. § 540 OZO se vztahovala pouze k osobě samotného zůstavitele. Pokud se tedy někdo dopustil zločinu např. vůči manželu zůstavitele, nebyl tak vyloučen z dědického práva.

Tak jako se vyvíjí společnost, právo tyto skutečnosti reflektuje. Proto i v tomto ohledu je třeba neopomenout úpravu ust. § 3020 NOZ: *„Ustanovení částí první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a*

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2019, č.j. 24 Cdo 4761/2018-II.

práva a povinnosti partnerů.“ Díky tomuto společnému ustanovení se registrovaní partneři v této oblasti dostávají na rovnou pozici s manželi a je tak dědická nezpůsobilost zohledněna i na případy, kdy by se někdo dopustil úmyslného trestného činu vůči partneru zůstavitele.

Je však otázkou, proč se zákonodárce rozhodl právě pro takovou definici okruhu osob, které jsou „chráněny“ dědickou nezpůsobilostí. Pokud to vezmeme z hlediska zákonné dědické posloupnosti, tak např. prarodiče jsou dle ust. § 1638 NOZ zařazeni do čtvrté dědické třídy, kdežto sourozenci jsou zařazeni o třídu výše, tj. do třetí dědické třídy. Lze tak tedy uvažovat o tom, že se zákonodárce snažil zbytečně nerozšiřovat tento okruh osob, avšak myslím, že tato skupina by měla být rozšířena právě o zmiňované sourozence. Sourozenci jsou většinou osoby, které lze považovat za osoby sobě velice blízké a ve většině případů lze tyto osoby také zařadit do kategorie „osob blízkých“, kdy takto sourozence pojímá i ust. § 22 odst. 1 NOZ, který stanoví: *„Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.“* V této souvislosti lze zmínit také sourozence-dvojčata, mezi který je přirozeně mnohem větší pouto než mezi sourozenci „klasickými“. V tomto případě tak tedy mohl zákonodárce využít již definovaného pojmu „osoba blízká“, kde toto ustanovení § 1481 by tak mohlo znít: *„Z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli či osobě jemu blízké nebo zavrženíhodného činu“*

„Chránění“ nejsou ani např. druhové a družky. K tomuto lze konstatovat, že sice „práva náleží bdělým“ a zákonodárce u určitých institutů vyžaduje status manželství, přestože počet uzavřených manželství v posledních letech stoupá, pro mnohé páry je právě takové manželství stále „přežitkem“. Tomu odpovídá i faktické zařazení druhů a družek do zákonných dědických tříd, kdy osobou spoluzijící se zůstavitelem bude v drtivé většině právě druh nebo družka.

Dále je také nutné zmínit, že to, zda určitá osoba spadala do „chráněného“ okruhu osob, je vždy nutno posuzovat dle momentu spáchání určitého činu.⁷¹

4.1.5. Okamžik spáchání činu

„Čin povahy úmyslného trestného činu spáchaný proti zůstaviteli nebo některé z osob taxativně vypočtených v ustanovení způsobuje dědickou nezpůsobilost pachatele pouze v

⁷¹ KRÁLOVÁ, Jitka, ECK, Lothar. Dědická nezpůsobilost. *Ad Notam*, 2004, roč. 10, č. 2, s. 35.

případě, že byl spáchán ještě za života zůstavitele.⁷² Z toho jasně vyplývá, že dědická nezpůsobilost se posuzuje pouze do okamžiku smrti zůstavitele. Lze však uvažovat o určitých případech, kdy by mohlo dojít ke spáchání takovýchto činů i těsně po smrti zůstavitele, aniž by si toho daná osoba byla vědoma.

Trestní právo zná jistý institut, který patří do skupiny zvláštních případů skutkového omylu, a tím je omyl v předmětu útoku (error in objecto - in persona).⁷³ Mohlo by se jednat např. o skutečnost, kdy matka pachatele je již dlouhodobě ve špatném zdravotním stavu, avšak pachatele již nebaví čekat na smrt své matky a tak se příležitosti chopí sám. Stará matka leží v posteli, pachatel přijde k ní a okamžitě ji zastřelí v úmyslu ji usmrtit. To, co však neví je, že jeho matka zemřela již v noci. A pachatel se pokusil vlastně o vraždu osoby, o které však nevěděl, že je již skutečně mrtvá. Dle trestního zákoníku by se tak pachatel dopustil pokusu vraždy, který je dle ust. § 21 odst. 2 TZ trestný podle trestní sazby stanovené na trestný čin dokonaný. Pokud se však tento důvod dědické nezpůsobilosti posuzuje pouze k okamžiku smrti zůstavitele, nešlo by tento případ pod tuto skutkovou podstatu podřadit, neboť pachatel by svou matku neusmrtil svým počínáním. Dle OZ se dědictví se nabyvalo smrtí zůstavitele. V tomto případě tak tedy došlo ihned k převodu dědictví na dědice, přičemž dědická způsobilost se posuzoval k okamžiku smrti zůstavitele. Původní občanský zákoník nikterak nepočítal s tzv. ležící pozůstalostí, ale k nabytí dědictví na zůstavitele došlo již samotnou smrtí. Nynější koncepce, kdy ust. § 1479 stanoví pravidlo, že dědické právo vzniká smrtí zůstavitele a dle ust. § 185 odst. 1 ZŘS, že soud rozhoduje o dědictví s účinností ke dni vzniku dědického práva, tak zakládá jakési „právní vakuum“ ohledně stavu pozůstalosti, kdy není zřejmé, komu tato pozůstalost v mezidobí při pozůstalostním řízení náleží, neboť současné právo nepočítá s institutem tzv. ležící pozůstalosti, ačkoli je toto „vakuum“ tomuto institutu velice podobné. Nyní se tak dědická nezpůsobilost posuzuje pouze ke dni smrti zůstavitele, která koresponduje s okamžikem vzniku dědického práva, avšak nikoli s nabytím dědictví, které může nastat i později (doložení času, splnění podmínky) a dle mého názoru je rozhodnutí soudu v této věci rozhodnutím konstitutivním. Právě pro tyto případy mi přijde vhodnější výše uvedené ustanovení superrevisního návrhu komise z roku 1931, kdy se způsobilost dědice posuzuje až do doby, kdy na osobu přejde pozůstalost.

Stejně tak by se osoba mohla snažit o zvětšení svého dědického dílu „eliminováním“ dědiců po smrti zůstavitele. Jako příklad uveďme, že zůstavitel měl pouze dva syny, kteří

⁷² FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 38.

⁷³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2014, s. 247.

ještě nemají vlastní potomky, kterým závětí odkázal veškerý svůj majetek a bratra. Bratr zůstavitele však měl o nemalý majetek zájem a proto se rozhodl usmrtit tyto dva dědice. Pokud by se postupovala dle současné koncepce, kdy v případě tohoto prvního důvodu dědické nezpůsobilosti se dědická nezpůsobilost posuzuje k okamžiku smrti zůstavitele, nebyl by tak tento bratr dědicky nezpůsobilým a jelikož by nezůstal naživu ani jeden závětní dědic, postupovalo by se dle zákonné posloupnosti (za předpokladu, že by se smrti dědiců neobjasnila).

4.1.6. Trestní odpovědnost právnických osob

S účinností od 1. 1. 2012 platí v České republice nový zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, a to zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.⁷⁴

Od roku 2016 je vymezení trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit vymezena tak, že stanoví pouze malý okruh trestných činů, za které nelze právnickou osobu stíhat a je tak stanovena obecná trestní odpovědnost za všechny trestné činy.⁷⁵

TOPO ve svých ustanoveních §§ 6 až 8 stanoví požadavky, ze kterých lze stanovit jednání právnické osoby. Musí se tak jednat o jednání protiprávní, toto jednání musí být učiněno některou z osob dle ust. § 8 odst. 1 TOPO, toto jednání musí být v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti a takové jednání musí být právnické osobě přičitatelné dle ust. § 8 odst. 2 TOPO.⁷⁶

Je tak tedy možné, že pokud se právnická osoba dopustí nějakého činu, který bude možno kvalifikovat jako čin povahy úmyslného trestného činu a takováto právnická osoba by se měla stát závětním dědicem, je možné, že tato právnická osoba se stane dědicky nezpůsobilou.

4.2. Zavrženíhodný čin proti zůstavitelově poslední vůli

Dle ustanovení § 1481 NOZ je z dědického práva vyloučen ten, kdo se dopustil zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli.

Nová právní úprava tohoto druhého důvodu dědické nezpůsobilosti byla oproti původní právní úpravě doplněna o demonstrativní výčet činů, kterých je možno se dopustit v souvislosti s touto skutkovou podstatou dědické nezpůsobilosti. Zákonodárce novou úpravou zamýšlel postihnout jak jednání proti samotné listině, tak i jednání vůči zůstaviteli, kterým by mohla být nějakým způsobem ovlivněna poslední vůle zůstavitele, přičemž toto jednání se

⁷⁴ Tamtéž, s. 364.

⁷⁵ Tamtéž, s. 372.

⁷⁶ Tamtéž, s. 374.

může projevovat jak aktivně, tak pasivně.⁷⁷ „Podstatou tohoto jednání je však vždy úmyslné obcházení vůle zůstavitele s cílem získat pro sebe dědictví nebo větší podíl na něm.“⁷⁸ Pokud se dědic takového činu dopustí, stává se dědicky nezpůsobilým, a to na základě všech dědických titulů, tj. ze zákona, ze závěti a z dědické smlouvy.⁷⁹

Dále je třeba posoudit, které listiny lze považovat za poslední vůli zůstavitele. „Poslední vůli bude zejména dědická smlouva (§ 1582), závět' (§ 1594) nebo dovětek (§ 1498), ale i další právní jednání, která mohou mít význam pro nabytí pozůstalosti: prohlášení o vydědění (§ 1649), smlouva o zřeknutí se dědického práva, povolání vykonavatele závěti (§ 1553), povolání správce pozůstalost (§ 1556), smlouva o manželském majetkovém režimu uspořádávající majetkové poměry pro případ zániku manželství smrtí (§ 718 odst. 2) nebo darování pro případ smrti (§ 2063). Za poslední vůli lze považovat i prominutí činu způsobujícího dědickou nezpůsobilost.“⁸⁰

Co se týče smlouvy dle ust. § 718 odst. 2 NOZ, dle mého názoru lze tuto smlouvu považovat za poslední vůli zůstavitele z toho důvodu, že se jedná o dokument, který nějakým způsobem upravuje majetkové poměry po smrti zůstavitele a pokud by takováto listina neexistovala, mohlo by být rozhodnuto o majetku podstatně jiným způsobem. „Dohoda dle § 718 odst. 2 OZ je vlastně zvláštním typem smlouvy o majetkovém režimu manželů, kterou se jejich majetkové poměry uspořádávají pro případ zániku manželství smrtí. Nadto může tato smlouva plnit ještě další úlohu, jelikož je možné, aby smlouva o uspořádání pro případ zániku manželství smrtí byla považována za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti. Na takovou smlouvu by se tedy pohlíželo nejen jako na pokyn daný zůstavitelem, ale současně i jako na dědický titul. Zákon pro smlouvu v režimu § 718 odst. 2 OZ (stejně jako pro dědickou smlouvu) vyžaduje formu veřejné listiny. Nicméně v případě, že by po uzavření takové smlouvy splňující i náležitosti dědické smlouvy došlo k zániku manželství rozvodem, nebyly by její účinky zachovány a nemohla by být použita (po smrti jednoho z rozvedených manželů) jako smlouva dědická, byť ta se rozvodem manželství bez dalšího neruší (viz § 1593 odst. 1 OZ).“⁸¹

⁷⁷ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 39.

⁷⁸ TALANDOVÁ, Iveta. Dědická nezpůsobilost. *Právo a rodina*. 2018, roč. 20, č. 8, s. 14.

⁷⁹ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 19.

⁸⁰ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1459.

⁸¹ TOMANOVÁ, Veronika. Vypořádání společného jmění manželů aneb dokud nás smrt nerozdělí [online]. EPRAVO.cz, 4. července 2016 [cit. 27. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-aneb-dokud-nas-smrt-nerozdeli-102079.html>>.

U darování pro případ smrti jde opět o dokument, který určitým způsobem upravuje část majetku zůstavitele po jeho smrti. Proto i tato listina dle mého názoru náleží do kategorie „poslední vůle“.

Tato skutková podstata dědické nezpůsobilosti se vztahuje nejen na pořízení takovýchto listin, ale i na jejich změnu nebo zrušení.⁸²

Pokud se podíváme na právní úpravu v ust. § 542 OZO, tak toto ustanovení výslovně nepočítalo s možností, aby takovéto jednání bylo zůstavitelem odpuštěno, tak jako je to tomu nyní. Krčmář však k tomuto poznamenává, že i na tuto skutkovou podstatu by mělo být vztahena možnost prominutí, která je však v OZO výslovně řešena pouze u zločinu.⁸³

Dále pak také ust. § 542 OZO pamatovalo i na škodu, která mohla tímto jednáním vzniknout a proto stanoví, že tato osoba „zodpovídá za veškerou škodu která tím byla přivoděna třetí osobě.“

Současná právní úprava neobsahuje speciální ustanovení týkající se náhrady škody, která by vznikla v důsledku dědické nezpůsobilosti. NOZ však ve své hlavě III části čtvrté upravuje závazky z deliktů, tedy náhradu majetkové a nemajetkové újmy. Dle mého názoru této situaci odpovídá použití ustanovení § 2910: „Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.“ Takovýmto absolutním právem je pak právo dědické dle hlavy III části třetí NOZ.

4.2.1. Donucení či lstivé svedení k projevu poslední vůle

První z forem druhé dědické nezpůsobilosti je donucení či lstivé svedení zůstavitele k projevu poslední vůle. Jedná se o takové působení na zůstavitele, přičemž pokud by k tomuto nedošlo, zůstavitel by takovouto poslední vůli nepořídil.⁸⁴

Pokud potenciální dědic zůstavitele donutí k projevu poslední vůle, není možné k takovému jednání přihlížet a to na základě § 551 NOZ. U tohoto případu nelze hovořit o právním jednání, neboť zde chyběla vůle zůstavitele takovéto pořízení učinit. Pokud by byl zůstavitel přinucen k jednání, a to tělesnou hrozbou nebo duševním násilím, jedná se o důvodnou obavu dle ust. § 587 odst. 1 NOZ a toto jednání by bylo neplatné. Stejně tak lze

⁸² PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1459.

⁸³ KRČMÁŘ, Jan, ANDRES, Bedřich. *Právo občanské*. [IV], Právo rodinné ; [V], Právo dědické. 3., dopl. vyd. Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 12.

⁸⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 6.

hovořit o neplatnosti jednání v případech, kdy dědic zůstavitele lstivě svedl k projevu poslední vůle.⁸⁵

Co se týče jednání zůstavitele vyvolávající jeho důvodnou obavu dle § 587 odst. 1 NOZ nebo jednání v omylu vyvolaném lstí, tak v obou těchto případech půjde o jednání neplatné, kterého se mohou dovolat dědicové v rámci „dědických žalob“ a to dle ust. § 1672 NOZ, kdy půjde např. o spor dvou dědiců, z nichž jeden je dědicem zákonným a druhý je dědicem závětním, avšak tato závěť byla zfalšována a dědic zákonný tak bude usilovat o určení, že jeho dědické právo je silnější, neboť bude namítat neplatnost předložené závěti.

4.2.2. Překažení projevu poslední vůle

V tomto případě potenciální dědic působí na zůstavitele tak, že k pořízení samotné poslední vůle vůbec nedojde. Může se tak stát buď aktivně, nebo pasivně.⁸⁶ Příkladem pasivního konání může být např. neochota ze strany dědice zajistit svědky k sepsání závěti. Povinnost tohoto dědice vyplývá již z principu poctivosti dle ust. § 6 NOZ, kdy každý má povinnost jednat v právním styku poctivě a nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Jistě existují případy, kdy by tato povinnost mohla být „oslabena“, např. pokud by se jednalo o nějakou nepřekonatelnou překážku, pro kterou by dědic svědky objektivně zajistit nemohl, avšak pouhá neochota by naplnila porušení principu poctivosti. Zároveň je také v této souvislosti možné uvažovat i o náhradě škody ze strany dědice, kterému vznikla škoda ve smyslu nenabytí dědického práva, když by ze všech okolností vyplývalo, že zůstavitel chce např. odkázat část jmění tomuto dědici, na kterého by jinak dle zákonné dědické posloupnosti nebylo myšleno.

4.2.3. Zatajení, zfalšování či podvrh poslední vůle

Zatajením se rozumí situace, kdy potenciální dědic nechce, aby byla poslední vůle zůstavitele vůbec objevena.⁸⁷ Pokud však dojde k nalezení této zatajené poslední vůle, v řízení o pozůstalosti bude postupováno dle této listiny, avšak pokud bude např. tato závěť nalezena až po skončení pozůstalostního řízení, má dědic právo domáhat se svého práva žalobou dle ust. § 189 odst. 2 ZŘS, a to v případě, pokud jeho dědické právo bude silnější, než právo dědiců, kterým již bylo jejich dědictví potvrzeno.⁸⁸

„Zfalšování poslední vůle zůstavitele ve smyslu pozměnění v podstatě znamená, že vyloučený dědic provedl takové zásahy do listiny obsahující poslední vůli zůstavitele, že její

⁸⁵ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 30.

⁸⁶ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 6.

⁸⁷ Tamtéž, s. 6-7.

⁸⁸ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 30.

obsah změnil tak, aby to vyhovovalo jeho zájmu.“ Pokud tak byla tato poslední vůle zfalšována, bude zapotřebí zjišťovat skutečný obsah poslední vůle, neboť tato poslední vůle obsahuje zásahy, které byly provedeny neoprávněně vyloučeným dědicem.⁸⁹

U této situace je možno zmínit několik možných alternativ, kdy je třeba zmínit výše uvedený „zájem vyloučeného dědice“. Myslím, že za tento zájem lze považovat i okolnost, kdy se např. vyloučený dědic – rodič snaží získat dědictví pro svého potomka, neboť i toto dle mého názoru vyhovuje definici „zájmu“, kdy ve většině případů lze považovat zájem na rozrůstání majetku svého potomka za běžný zájem rodičů. Tyto situace lze dále dělit na několik případů a to dle vědomí potomka o činu svého rodiče.

Prvním případem bude situace, kdy potomek věděl o tomto činu svého rodiče, ba dokonce jej navedlo ke spáchání tohoto jednání. Řešením této situace pak bude dle mého názoru posouzení potomka taktéž jako dědicky nezpůsobilého. Nebylo by totiž z morálního hlediska správné, aby takovéto jednání bylo shledáno jako nezávadné a že tento potomek se by k dědictví „dostal“ takovouto cestou.

Druhým případem bude situace, kdy rodič tento čin provedl, avšak jeho potomek o tom dopředu nevěděl, nenavedl jej, avšak dozvěděl se o činu až později a nic neřekl. Řešení této druhé situace bude dle mého názoru stejné jako v případě prvním a tento potomek bude rovněž dědicky nezpůsobilým. U této situace jde v podstatě o jakési „schválení činu mlčky“ a lze to z určitého hlediska připodobnit k úmyslu nepřímému z oblasti trestního práva, kdy zde poukazují na to jisté „srozumění“ se spáchaným činem.

Třetím případem pak bude situace, kdy potomek o takovémto činu svého rodiče neví, nikdy se o něm ani nedozví. Za těchto okolností pak tento potomek z objektivního hlediska nemá znalost o této skutečnosti a nelze ho tak ani nijak „trestat“ za jednání jeho rodiče. Proto tak tento potomek bude dědicky způsobilý, ačkoli by za jiných okolností žádné dědictví pravděpodobně ani nenabyl.

Posledním případem, který se může zdát již lehce absurdní, avšak může být případ, kdy je zde zájem rodiče o rozšíření majetku potomka zastřený a to svým vlastním zájmem. Uvažujme o případě, kdy tento rodič bude z nějakého důvodu již vyloučeným dědicem, např. pro způsobení úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, tudíž on sám je již z dědického práva vyloučen, avšak jeho potomek není. Potomek tohoto rodiče je však např. těžce nemocný a tento rodič ví, že jeho potomek nebude žít déle než 1 rok a proto zůstavitelovu poslední vůli zfalšuje tak, aby dědictví nabyl právě tento jeho nemocný potomek. Po smrti tohoto potomka

⁸⁹ Tamtéž

se tak tento rodič „dostane k majetku“, na který by jinak dle zákona z důvodu dědické nezpůsobilosti nárok neměl. Tento případ je sice poněkud absurdní, ale věřím, že i takové věci se mohou stát. Z tohoto důvodu by tak tento rodič dle mého názoru měl být dědicky nezpůsobilým, avšak na základě toho, že se snažil lstivě takto skrze svého potomka dědictví nabýt.

4.2.4. Úmyslné zničení poslední vůle a zavrženíhodný čin

Ne každé jednání může být klasifikováno jako zavrženíhodné a tudíž způsobilé naplnit skutkovou podstatu dědické nezpůsobilosti. „*Dědickou nezpůsobilost přitom má za následek pouze takové jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele, jde-li o jednání „úmyslné“, které lze - se zřetelem k motivaci, formě, intenzitě či účinku - považovat za „zavrženíhodné“.*“⁹⁰

Pokud půjde o úmyslné zničení takovéto listiny, bude nutné obsah zjišťovat dle všech důkazů, které budou k dispozici.⁹¹

Rozsudek Nejvyššího soudu řeší situaci, zda „*lze za jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelky považovat nakládání s úsporami zůstavitelky za jejího života, které měly být dle závěti zůstavitelky předmětem dědění, a neuvedení jejich existence při předběžném šetření v řízení o dědictví.*“ Nejvyšší soud pak dochází k názoru, že se nemůže jednat o případ dědické nezpůsobilosti, neboť aby došlo k naplnění této skutkové podstaty, je třeba, aby takovéto jednání směřovalo proti okruhu dědiců nebo proti projevu vůle zůstavitele. „*[...]o dědicky nezpůsobilého dědice z důvodu „zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy“ může jít pouze v těch případech, kdy se dědic dopustí jednání, jímž se snaží vyvolat uspořádání dědické posloupnosti v rozporu s vůlí zůstavitele v tomto směru (například aby se určitá osoba stala dědicem, nebo naopak aby se osoba, kterou zůstavitel povolal závětí za svého dědice, dědicem nestala, či aby potomek, kterého zůstavitel vydědil, dědil ze zákonné dědické posloupnosti nebo ze závěti).*“⁹²

Za jednání, které však lze podřadit pod tuto skutkovou podstatu dědické nezpůsobilosti bude spadat jednání osoby, která se např. snaží v rámci zákonné dědické posloupnosti zatajit potomka zůstavitele, ačkoli o existenci tohoto potomka ví.⁹³

4.2.5. Okamžik spáchání činu

Oproti prvnímu důvodu dědické nezpůsobilosti je možné se stát dědicky nezpůsobilým i po smrti zůstavitele.⁹⁴ Může se tak stát na základě toho, že oproti prvnímu důvodu dědické

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5189/2017

⁹¹ ŠVESTKA, Jirí. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 30.

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5543/2015

⁹³ Tamtéž

nezpůsobilosti, je tento druhý důvod vázán na hmotný předmět a nikoliv na osobu jako o prvního důvodu.⁹⁵ Je však otázkou, zda je toto vymezení časového okamžiku spáchání činu správné. U prvního důvodu dědické nezpůsobilosti, kdy se činu, který způsobuje dědickou nezpůsobilost, lze dopustit pouze do smrti zůstavitele. Zůstavitel, pokud se nejednalo o čin přímo proti němu, na základě něhož zůstavitel zemřel, má možnost osobě, která se nějakým způsobem provinila vůči osobě vymezené okruhem těchto „chráněných“ osob, odpustit. Pokud se však někdo dopustí činu proti některé z „chráněných osob“ až po smrti zůstavitele, nijak se ho dědická nezpůsobilost netýká a takováto osoba může nastoupit do dědických práv. Pokud však dojde k druhému případu, že potenciální dědic najde poslední vůli zůstavitele a zničí ji až po smrti zůstavitele, tak na tuto okolnost bude použitelné ustanovení o dědické nezpůsobilosti, přičemž se zde potenciální dědic „okrádá“ o možnost, aby mu zůstavitel tento čin odpustil.

4.3. Prominutí činu

Ustanovení § 1481 NOZ kromě stanovení prvních dvou důvodů dědické nezpůsobilosti však také stanoví, že zůstavitel může takovýto spáchaný čin dané osobě výslovně prominout. OZ pak ve svém ust. § 469 obsahoval výraz „odpuštění“ namísto nynějšího „prominutí“.

Tyto první dva výše uvedené důvody dědické nezpůsobilosti, nejenom, že mají společné ustanovení o prominutí uskutečněného činu, ale pokud se osoba dopustí některé z těch to dvou skutečností, zakládající dědickou nezpůsobilost, je nezpůsobilá dědit ze všech dědických titulů, tj. dědická smlouva, závěť, zákon. Oproti následujícím dvěma důvodům je to jakási „úplná“ dědická nezpůsobilost s možností prominutí, přičemž pro níže uvedené důvody dědické nezpůsobilost platí pouze dědická nezpůsobilost ze zákona.⁹⁶

Již OZO v ust. § 540 uznával možnost odpuštění činu tomu, kdo se tohoto činu dopustil, avšak odpuštění v rámci OZO se vztahuje pouze ke spáchání zločinu a nikoli k činům proti poslední vůli zůstavitele jako je tomu nyní.

Nynější právní úprava opět doznala jisté, a v určitém ohledu podstatné, změny. Fiala uvádí, že je třeba, aby zůstavitel tento čin prominul výslovně, a to buď ústně nebo písemně, přičemž písemnou formou je takto možno učinit v rámci kteréhokoli ze způsobů pořízení pro

⁹⁴ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720).

Praha: C. H. Beck, 2015, s. 39.

⁹⁵ KARHANOVÁ, Martina. Dědická nezpůsobilost a vydědění vs. přečiny a zločiny. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 4, s. 8.

⁹⁶ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 19-20.

případ smrti.⁹⁷ Ne vždy však toto prominutí musí být ústní či písemné, ale mohou existovat i případy, kdy bude prominuto konkludentně, kdy toto prominutí bude splňovat zákonné podmínky. Tyto situace řeší i Horák: „*Za vhodnější však považuji „širší“ přístup navazující na zahraniční inspirace, který představil F. Melzer. Po zevrubné argumentaci dospívá k tomu, že „konkludentní právní jednání je takové, jehož primárním smyslem není projevit vůli právně jednat“, a že „smyslem výslovného jednání je pak primárně učinit nějaké prohlášení, vyjádření ohledně určitého právního jednání“, a shrnuje, že „legální pojem ‚výslovně‘, uvedený ve zvláštních ustanoveních, můžeme zpravidla interpretovat jako ‚jednoznačně‘“. Je to současně řešení, které má v evropské i domácí literatuře starší kořeny.*“⁹⁸ „*Výslovně znamená, že zůstavitel zpravidla poukáže na příslušný čin, v jehož důsledku byl potenciální dědic vyloučen z dědického práva, a vyjádří jednoznačně svoji vůli tomuto dědici jeho čin odpustit.*“⁹⁹

Dosavadní právní úprava vycházela při odpuštění činu nikoli z výslovného prominutí, ale stačilo prominout tento čin konkludentně, např. tím, že daného dědice povolal dědicem v závěti. Problémem však bylo, že zůstavitel nemusel vědět o tomto činu, který osobu zbavuje dědické způsobilosti a na základě této jeho neznalosti se tak mohla stát dědicem osoba, která k tomu nebyla dle zákona způsobilá.¹⁰⁰

Také není možné, aby zůstavitel učinil prominutí obecné nebo prominutí do budoucna.¹⁰¹ Takovéto prominutí obecné nebo prominutí do budoucna ve formě: „*Odpouštím Ti cokoliv, čeho ses vůči mé osobě dopustil nebo se vůči mě dopustíš.*“ není možné, neboť musí být jednoznačně specifikováno jednání, které zůstavitel odpouští, tak, aby nebylo o tomto činu pochyb. „*Z obsahového hlediska je nezbytné, aby z právního jednání promíjejícího čin zakládající dědickou nezpůsobilost bylo zřejmé, jaký konkrétní čin má být dědici prominut (např. popsáním, v jakém skutku čin spočíval, proti čemu nebo komu směřoval, kdy se jej dědic dopustil apod.) a svobodná a vážná vůle zůstavitele povolat tuto osobu za svého dědice.*“¹⁰² Lze tak shrnout, že jednání ze strany dědice, které se ještě ani nestalo, nelze takto prominout, neboť nelze tento čin jednoznačně specifikovat.

⁹⁷ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 40.

⁹⁸ HORÁK, Ondřej. Poslední pořízení jako výslovné prominutí činu zakládajícího dědickou nezpůsobilost?. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 1, s. 4.

⁹⁹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 7.

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1460.

¹⁰² FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 40.

Další otázkou pak je, jakou povahu má vlastně úkon prominutí činu. Může toto právo přejít na dědice? U odvolání daru pro nevděk dle ust. § 2074 NOZ toto právo přechází i na zůstaviteli dědice. Dle mého názoru se však jedná o právo čistě osobní, které má k dispozici výlučně zůstavitel a proto není možné, aby takovéto právo přešlo na jeho dědice.

4.4. Rozvod manželství z důvodu domácího násilí

Dalším důvodem dědické nezpůsobilosti obsaženým v ust. § 1482 odst. 1 NOZ je situace, kdy v den zůstavitelovy smrti probíhá řízení o rozvod manželství, které bylo zahájeno na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí.

Tento zcela nový důvod dědické nezpůsobilosti je třetím důvodem, kvůli němuž bude osoba nezpůsobilá nabýt dědictví. OZ tento důvod dědické nezpůsobilost neupravoval. „*Jde sice o jednání, která nedosahují takové intenzity, aby šlo o činy povahy úmyslného trestného činu, přesto je však zákonodárce shledal natolik závažnými, že osoby, které se jich dopustily, vyloučil ze zákonné dědické posloupnosti.*“¹⁰³

Pro uplatnění tohoto důvodu dědické nezpůsobilosti musí být splněny tři podmínky - v den zůstavitelovy smrti musí probíhat řízení o rozvod manželství, toto řízení o rozvod manželství bylo zahájeno na zůstavitelův návrh a zůstavitel tak musel učinit v důsledku toho, že se manžel vůči němu dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí. Pokud dojde k naplnění všech tří uvedených podmínek, stává se manžel zůstavitele nezpůsobilým nabýt dědictví, avšak pouze jako zákonný dědic. Tento manžel může nadále dědit na základě některého z pořízení pro případ smrti.¹⁰⁴ Pozůstalý manžel tak není vyloučen z dědění obecně, jako tomu je u prvních dvou důvodů dědické nezpůsobilosti.¹⁰⁵

Dle ust. § 3020 NOZ lze toto ustanovení aplikovat rovněž na registrované partnery.

4.4.1. Zahájení řízení o rozvod manželství na návrh zůstavitele

Řízení o rozvod manželství je jedním z druhů řízení ve statusových věcech manželských.¹⁰⁶ Dle ust. § 384 ZŘS je řízení o rozvod manželství možné zahájit jen na návrh jednoho z manželů nebo společným návrhem obou manželů, navrhují-li rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství. Pokud podá návrh na zahájení řízení jen jeden z manželů a druhý z manželů se k návrhu připojí, postupuje soud stejně, jako by bylo řízení zahájeno návrhem společným.

¹⁰³ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 7.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 7-8.

¹⁰⁵ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 43.

¹⁰⁶ viz § 371 písm. c) ZŘS

Je třeba zabývat se i otázkou, jak posoudit situaci, kdy návrh na rozvod manželství podá manžel zůstavitele. Z čistě jazykového hlediska, by nic nemělo bránit tomu, aby pozůstalý manžel nastoupil do dědického práva. Takovýto závěr však nelze dovozovat, neboť by se jednalo o zcela nemorální počin.¹⁰⁷

V momentě, kdy bude podán společný návrh na rozvod manželství, anebo se druhý manžel připojí k návrhu na rozvod manželství, lze i v tomto případě uvažovat o použití tohoto důvodu dědické nezpůsobilost.¹⁰⁸

4.4.2. Řízení o rozvod manželství probíhající ke dni zůstavitelovy smrti

Z jazykového znění zákona je patrné, že takové řízení o rozvod manželství musí probíhat ke dni zůstavitelovy smrti. Je tedy zapotřebí, aby zůstavitel stihl podat návrh na rozvod manželství ještě před svou smrtí. Pokud by návrh nepodal, nebyl by zde podklad pro to, aby byl pozůstalý manžel vyloučen ze zákonného dědického práva. Bylo by možné pouze uvažovat o tom, zda by nemohlo dojít k naplnění prvního důvodu dědické nezpůsobilosti dle ust. § 1481 NOZ. „[...] a že podmínkou je, aby smrt zůstavitele (oběti domácího násilí) nastala dříve, než bude řízení o rozvod manželství pravomocně skončeno.“¹⁰⁹ Z logiky věci pak vyplývá, že v momentě, kdy zůstavitel zemře až po právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství, tento pozůstalý manžel již nebude manželem a nebude tak ani spadat do žádné třídy zákonné dědické posloupnosti.

4.4.3. Řízení o rozvod manželství jako důsledek činu naplňujícího znaky domácího násilí

Jak uvádí Fiala, v tomto zákonném ustanovení se vyskytuje výkladový problém. Jedná se o slovní spojení „návrh podaný v důsledku“ domácího násilí. Fiala tak uvádí, že je v tomto případě třeba upřednostnit logický výklad před výkladem jazykovým, přičemž vhodnějším výrazem by se zde jevilo být slovní spojení „návrh podaný z důvodu“ domácího násilí.¹¹⁰

Dále je nutné definovat, co se rozumí pod pojmem domácí násilí. Tento pojem se vyskytuje v ustanovení § 751 NOZ v souvislosti s bydlením manželů. Pod pojmem domácí násilí často bývá zařazováno „*nevhodné, déle trvající agresivní chování v rámci osob společně žijících, zejména v rámci rodiny, které se děje neveřejně, za zavřenými dveřmi*“ a

¹⁰⁷ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 43.

¹⁰⁸ Tamtéž

¹⁰⁹ Tamtéž

¹¹⁰ Tamtéž, s. 42-43.

může se projevovat různými způsoby NOZ tento pojem však nedefinuje a definici přináší důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb.¹¹¹

Domácí násilí lze tedy definovat takto: „*Domácí násilí je označení pro násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, a to v bytě nebo domě společně obývaném násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje. Domácím násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde, k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byli spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě. V rámci domácího násilí lze jednoznačně identifikovat osobu násilnou i osobu ohroženou, proti níž takové útoky nebo výhrůžky útokem směřují.*“¹¹²

Uvedení domácího násilí jako důvodu v návrhu na rozvod manželství, bude pro prokazování této skutečnosti pozitivní okolností¹¹³, avšak může se také stát, že pokud by chtěl zůstavitel, ať již ze své vůle, nebo na základě vůle někoho jiného, vyloučit tohoto manžela z dědění, lze tohoto ustanovení snadno zneužít¹¹⁴.

Takovýto pozůstalý manžel pak bude odkázán, aby své právo uplatnil u soudu a domáhal se určení, že je dědicem dle zákonné posloupnosti.¹¹⁵

Lze uvažovat o několika situacích, kdy např. v návrhu na rozvod toto domácí násilí nebude uvedeno vůbec nebo naopak to nebude důvod hlavní. Dle mého názoru by se jednalo o čistě formalistický postup a záleželo by pak zejména na tom, zda pozůstalý manžel prokáže opak, tedy že nedošlo k podání návrhu na rozvod v důsledku domácího násilí, nebo zde v těchto případech budou moci potenciální dědicové tvrdit, že tomu tak bylo, pokud budou tvrdit, že jejich dědické právo je silnější k čemuž opět musí využít tzv. dědické žaloby.

4.4.4. Potomek vyloučeného dědice

Ustanovení § 1483 NOZ obecně stanoví, že potomci nastupují při zákonné dědické posloupnosti na místo vyloučené osoby, i když vyloučený přežije zůstavitele. I z tohoto pravidla však existuje výjimka a tato se týká právě případu, kdy byl zůstavitelem podán návrh na rozvod manželství z důvodu domácího násilí.

¹¹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 432.

¹¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

¹¹³ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 43.

¹¹⁴ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 34.

¹¹⁵ Tamtéž

Důvodová zpráva k NOZ se vyjadřuje následovně: „*Je-li z dědického práva vyloučen pozůstalý manžel, který se vůči zůstaviteli dopustil domácího násilí, tedy činů, v jejichž důsledku se společné soužití stalo pro zůstavitele nesnesitelným, a dal-li zůstavitel návrhem na rozvod manželství najevo, že chce tento svazek ukončit, dává tím současně najevo, že miní ukončit i spojení s výlučnými příbuznými svého manžela včetně těch, které s ním případně sdíleli společnou domácnost.*“¹¹⁶ I tuto skutečnost lze zvrátit, a to tím, že zůstavitel o takových dědicích pořídí závěti.¹¹⁷

4.5. Zbavení rodičovské odpovědnosti

Čtvrtým a zároveň posledním důvodem dědické nezpůsobilosti je dle ust. § 1482 odst. 2 NOZ okolnost, kdy byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti proto, že ji či její výkon zneužíval nebo že výkon rodičovské odpovědnosti z vlastní viny závažným způsobem zanedbával.

Oproti prvním dvěma důvodům dědické nezpůsobilosti u tohoto důvodu se rodič stává dědicí nezpůsobilým pouze ze zákona. Nic nebrání tomu, aby mohl dědit na základě závěti nebo dědické smlouvy.¹¹⁸

„*K naplnění tohoto důvodu bude třeba 1) smrt nezletilého dítěte, 2) zneužívání nebo závažné zanedbávání výkonu rodičovské odpovědnosti a 3) předchozí rozhodnutí soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti.*“¹¹⁹

4.5.1. Zneužívání nebo závažné zanedbávání výkonu rodičovské odpovědnosti

Ustanovením § 858 NOZ se vymezuje pojem rodičovské odpovědnosti a to tak, že zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

Ustanovení § 871 NOZ pak určuje, na základě jakých okolností může soud zbavit rodiče rodičovské odpovědnosti. Prvním důvodem zbavení rodičovské odpovědnosti je okolnost, že rodič svou rodičovskou odpovědnost nebo její výkon zneužívá, anebo svoji

¹¹⁶ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 606.

¹¹⁷ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 37.

¹¹⁸ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 19.

¹¹⁹ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 44.

rodičovskou odpovědnost nebo její výkon závažným způsobem zanedbává. Druhým důvodem pak je okolnost, když rodič spáchá proti svému dítěti úmyslný trestný čin, nebo použil-li rodič své dítě, které není trestně odpovědné, ke spáchání trestného činu, nebo spáchal-li rodič trestný čin jako spolupachatel, návodce, pomocník či organizátor trestného činu spáchaného jeho dítětem. V tomto případě bude soud zvlášť posuzovat, zad jsou tu důvody pro zbavení jeho rodičovské odpovědnosti.

U zneužívání rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu „... musí jít o zneužívání zásadního charakteru, které je opakované či dlouhodobé; jednotlivé vybočení z rámce řádného výkonu rodičovské odpovědnosti není možné takto sankcionovat.“¹²⁰

„Za zneužívání rodičovské zodpovědnosti je především považováno ohrožení tělesného a duševního vývoje dětí, umožnění jim páchat trestnou činnost, svádění k nemorálnímu způsobu života, týrání dětí apod.“¹²¹

Stejně tomu tak musí být i zanedbávání rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu.¹²² „Za závažné zanedbávání rodičovské zodpovědnosti se považuje zejména dlouhodobé neplnění rodičovských práv a povinností k nezletilému, absolutní nezáměr o nezletilého, zejména o jeho výchovu a výživu, trvalé ponechání dítěte ve výchovném zařízení spojené s nezáměrem o toto dítě a s neprojevením snahy převzít je do rodinné výchovy, nemorální způsob života rodičů, soustavné neplnění vyživovací povinnosti k dítěti, trestní postih pro zanedbávání povinné výživy apod.“¹²³ Jednorázový exces v tomto zanedbání výkonu nebude postačovat. „Zejména zanedbávání povinností musí dosáhnout tak značného stupně, že zbavení rodičovské odpovědnosti je jediným účinným prostředkem ochrany dítěte.“¹²⁴

Z hlediska zbavení rodičovské odpovědnosti je zajímavý rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012, který stanoví zvláštní případ, kdy lze zbavit rodiče dítěte jeho rodičovské odpovědnosti. Tento judikát stanoví, že není rozhodné, zda došlo ze strany rodiče k přímému zásahu vůči dítěti, neboť i zásah nepřímý, který je však natolik intenzivní, může mít za následek zbavení rodičovské odpovědnosti. V tomto konkrétním případě šlo o situaci, kdy manžel, otec nezletilých dětí, usmrtil matku těchto svých dětí. „Lze tak uzavřít, že za okolností jaké jsou v projednávané věci, představuje

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012

¹²² FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720)*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 44.

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012

¹²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 877.

protiprávní jednání otce i ve zprostředkované formě takové ohrožení duševního vývoje dítěte, které je třeba hodnotit jako zneužívání rodičovské zodpovědnosti, povinnující soud k přijetí opatření, jímž otce zbavuje rodičovské odpovědnosti. Závěr odvolacího soudu o nezpůsobilosti otce jako mravního vzoru dětí, normativně vyjádřený v ustanovení § 32 odst. 2 zákona o rodině je správný potud, pokud přistupuje k - odvolacím soudem nezpochybněnému závěru soudu prvního stupně o zneužití rodičovské zodpovědnosti otce ve formě ohrožení duševního vývoje dětí.“ Tímto jednáním se tak otec dětí vyloučil z dědického práva nejen po těchto dětech, nýbrž i po zesnulé matce těchto dětí, vůči níž se dopustil úmyslného trestného činu.

4.5.2. Předchozí rozhodnutí soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti

K naplnění prvních dvou důvodů dědické nezpůsobilosti stačilo, aby se osoba daného činu dopustila a ze zákona se již stala dědicky nezpůsobilou. V tomto případě však pouhé jednání nepostačuje a je zapotřebí soudního rozhodnutí o zbavení rodičovské odpovědnosti.¹²⁵

Rozhodování soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti je jedním druhem řízení z řízení ve věcech péče osudu o nezletilé. Soud rozhoduje ve věcech rodičovské odpovědnosti dle ustanovení § 466 písm. e) ZŘS. Toto řízení může být dle ust. § 13 odst. 1 ZŘS zahájeno i bez návrhu a soud o zbavení rodičovské odpovědnosti rozhoduje dle ust. § 471 ZŘS rozsudkem.

Lze však uvažovat o situaci, kdy bohužel nezletilé dítě zemře před vydáním rozhodnutí v řízení o zbavení rodičovské odpovědnosti. V takovém případě se rodič nestane dědicky nezpůsobilým z tohoto důvodu, avšak pokud by se jednalo o čin povahy úmyslného trestného činu, mohl by se rodič stát dědicky nezpůsobilým z tohoto důvodu.¹²⁶ Pokud by se však jednalo o nedbalostní trestný čin, pak by nedošlo ani k jednomu z výše uvedených možností naplnění dědické nezpůsobilosti a takovýto rodič by nabyl dědické právo. V těchto případech by bylo rozumné, aby když dítě zemře na základě nedbalostního činu, tak aby soud v řízení pokračoval a alespoň konstatoval, že k důvodům pro zbavení rodičovské odpovědnosti došlo. Pro uplatnění tohoto důvodu dědické nezpůsobilosti je však potřeba, aby byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti, avšak v takovém případě už by rodičovská odpovědnost zanikla se smrtí dítěte. Proto by na tyto ojedinělé případy mělo být možno tento důvod dědické nezpůsobilosti analogicky aplikovat. Sice by rodič byl pravděpodobně

¹²⁵ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 44.

¹²⁶ Tamtéž

odsouzen za spáchání nedbalostního trestného činu, avšak jsou i situace kdy nezletilé děti disponují z různých důvodů neobvykle velkým majetkem, a proto by tento rodič neměl mít možnost nabýt dědického práva.

5. Analogické použití institutu dědické nezpůsobilosti

Institut dědické nezpůsobilosti by dle mého názoru měl být využitelný i v rámci jiných institutů soukromého práva. Jak bylo již uvedeno výše, existují určité skupiny plnění, které se mohou stát součástí pozůstalosti, ale v mnoha případech tomu tak být nemusí.

Dále se budeme věnovat několika vybraným institutům především z toho hlediska, zda sám zákon pamatuje na případné excesy u těchto institutů a zda tedy sám za pomoci svých ustanovení vylučuje určité osoby z nabytí toho, čeho by jinak tímto způsobem nabyly. Pokud zákon na tyto situace nemyslí, mělo by být možno analogicky aplikovat ustanovení o dědické nezpůsobilosti.

„Základními legitimačními důvody, které hovoří ve prospěch dotváření práva, jsou princip účelnosti a hlavně princip bezrozpornosti právního řádu (zejména bezrozpornosti hodnotové), který je pak velmi úzce spjat s principem rovnosti, resp. formální spravedlnosti (ten je opět zakotven jednak v principu právního státu, čl. 1 odst. 1 Ústavy, a jednak v právní ideji; ubi eadem ratio ibi eadem dispositio.“¹²⁷

„Aplikace práva na případy, které nejsou upraveny v žádném ustanovení právního předpisu, tj. nalézání práva v oblasti mimo rozsah pojmu, je též označováno jako nalézání práva praeter legem či lépe řečeno praeter verba legis; nástrojem tohoto nalézání práva je analogie.“¹²⁸ „Analogie, lze však též hovořit o období, je právně metodologický nástroj, který slouží k uzavření otevřených mezer v zákoně. Představuje tedy nalézání práva v oblasti mimo rozsah pojmu, a to tím, že spojuje právní následky (dispozice) norem s případy, které nejsou zahrnuty do jejich jazykového vyjádření v právních předpisech. Naproti tomu pomocí argumentu a contrario odmítáme s určitým skutkovým stavem právní následky spojit, a to právě proto, že nejsou předmětem výslovné úpravy v právních předpisech.“¹²⁹ „Podstata analogie spočívá v tom, že oba případy, tj. jak v dikci zahrnutý, tak i ten, na který se dikce ustanovení nevztahuje, mají alespoň v podstatných bodech stejný (tj. podobný) teleologický základ. Proto se u analogie legis nejčastěji uplatní argumentum a simili a argumenty a fortiori (a portiori), [...].“¹³⁰

5.1. Darování pro případ smrti

Darování pro případ smrti není institutem novým pro náš právní řád. Tento institut s jistými odlišnostmi znalo naše právo již v rámci OZO a dále pak jej navrhoval i vládní návrh z

¹²⁷ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 215.

¹²⁸ Tamtéž, s. 211.

¹²⁹ Tamtéž, s. 240.

¹³⁰ Tamtéž, s. 242.

roku 1937. Střední zákoník a OZ jej pak zakazovali pod sankcí absolutní neplatnosti, s tím, že „darováním pro případ smrti se omezuje testovací svoboda zůstavitele a dochází k obcházení zákonných ustanovení o dědění (především o dědění podle zákonné posloupnosti)“. S tímto problémem se však darování pro případ smrti potýká i dnes, neboť zde panuje obava, že se jím budou obcházet ustanovení o dědickém právu.¹³¹ V současné právní úpravě je darování pro případ smrti upraveno ust. § 2063 NOZ: „Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz. Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu. Tím není dotčen § 2057.“

U institutu darování pro případ smrti je podstatné již samotné určení, zda se v tom kterém případě ujednání posoudí jako darování pro případ smrti nebo jako odkaz. Jen toto samotné určení je zásadní např. z důvodů daňových¹³² a i z důvodu pro nás nejpodstatnějšího, a to dědické nezpůsobilosti.

Rozhodujícím prvkem v odlišení těchto dvou institutů je pak výslovné vzdání se práva dar odvolat ze strany dárce. Pokud se totiž dárce výslovně vzdá práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu, bude se jednat o darování pro případ smrti a nikoli o odkaz. Při posuzování těchto ujednání lze však vycházet z názoru, že takovéto ujednání je pouhým rozlišujícím prvkem těchto dvou institutů, z čehož vyplývá, že odvolání daru pro nouzi nebo nevděk by mělo být přípustné, přičemž v praxi se lze setkat pouze s odvoláním daru pro nevděk, neboť dle ust. § 2074 toto právo odvolat dar přechází na dárce dědice. „Lze tak shrnout, že obligatorní výslovné vzdání se práva odvolat darování pro případ smrti je pouhým odlišujícím prvkem mezi odkazem a darováním pro případ smrti a nemá vliv na možnost odvolat dar ze zákonných důvodů. Z praktického hlediska je však možné odvolat dar pro případ smrti toliko pro nevděk obdarovaného, což mohou učinit i dědicové dárce.“¹³³

Jelikož však darování pro případ smrti není ničím jiným než obligačním vztahem mezi dárce a obdarovaným, lze využít i zákonné fikce o nepřihlížení ke splnění podmínky.¹³⁴

„Přímo v zákoně je pak pamatováno i na nejfatálnější případ, a to situaci, kdy obdarovaný zavraždí dárce, aby mohl nabýt majetek. Tato situace by se posoudila podle §

¹³¹ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti - trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 23, č. 13, s. 474-481.

¹³² HORÁK, Ondřej, POP, Martin. Darování pro případ smrti a jeho zdanění. *Bulletin advokacie*. 2016, roč. 23, č. 3, 21.

¹³³ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti - trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 23, č. 13, s. 474-481.

¹³⁴ Tamtéž

549 odst. 1 a obdarovaný by majetek nenabyl, jelikož by se ke splnění podmínky (smrt dárce) nepřihlíželo.¹³⁵

Nadto lze uvést, že by bylo možné využít i obecných zásad, přičemž v tomto případě by se pak užilo ust. § 6 odst. 2 NOZ, kdy nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu a nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.

Lze tak shrnout, že u darování pro případ smrti není nutné analogicky aplikovat ustanovení o dědické nezpůsobilosti. Nedochází zde k výše uvedeným mezerám v zákoně, neboť zákon sám dokáže vyřešit nastalou situaci za pomoci jiných svých ustanovení (např. i obecných ustanovení), a není tak třeba nepřiměřeně rozšiřovat užití dědické nezpůsobilosti i na další instituty.

5.2. Pojištění

U pojištění dle ust. § 2758 an. NOZ je podstatným znakem tohoto institutu tzv. nahodilost, jež musí být součástí tohoto závazku v tom smyslu, že aby došlo k naplnění pojistné smlouvy, musí nastat tato událost, přičemž se může jednat buď o událost, o které není vůbec jisté, zda nastane (tzv. absolutní nahodilost), nebo se bude jednat o událost, o které s jistotou víme, že nastane, avšak není znám přesný okamžik, kdy k tomu dojde (tzv. relativní nahodilost). Mezi takovouto relativní nahodilou událost patří i smrt osoby.¹³⁶

Pokud pro představu uvedeme právní úpravu z oblasti veřejného práva, např. úpravu důchodového pojištění ve smyslu vdovského důchodu, zákon zde ve svém ustanovení § 50 odst. 6 výslovně stanoví, že „*Nárok na vdovský důchod zaniká ode dne jeho přiznání, pokud nabylo právní moci rozhodnutí soudu o tom, že vdova úmyslně způsobila smrt manžela jako pachatelka, spolupachatelka nebo účastnice trestného činu.*“¹³⁷ Zde je tak tento důsledek vázán až na pravomocné rozhodnutí, přičemž komentář zmiňuje nutnost respektu k zásadě presumpce nevin¹³⁸. Lze tak konstatovat, že toto ustanovení buď nebere v potaz změnu právní úpravy NOZ, nebo se zákonodárce rozhodl, že tyto osoby nebudou až tak přísně sankcionovány, jako je tomu v případě dědické nezpůsobilosti. Stejně tak tomu je i v případě důchodu sirotčího, přičemž ustanovení o vdovském důchodu se použije přiměřeně¹³⁹.

Ačkoli sám zákon myslí i na takovéto situace, judikatura již tento problém jednoznačně vyřešila. Tento případ se týkal situace, kdy obmyšlený úmyslně usmrtil

¹³⁵ HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník VI: závazkové právo : zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 13.

¹³⁶ Tamtéž, s. 1295-1296.

¹³⁷ zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁸ VOŘÍŠEK, Vladimír. *Zákon o důchodovém pojištění: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 155.

¹³⁹ zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

pojištěného za účelem vyplacení pojistného plnění z životní pojistky a byl za tento trestný čin vraždy pravomocně uznán vinným. Pro soudy však v tomto případě bylo podstatné stanovit, zda i takováto situace je okolností nahodilou a je tak pojišťovna povinna toto pojistné plnění vyplatit. Pokud tedy obmyšlená osoba úmyslně usmrtí pojištěného, lze v tomto případě hovořit o nahodilosti pojistné události a pojišťovna je tak povinna pojistné plnění vyplatit, nikoli však obmyšlenému, ale jiným osobám určeným zákonem. „*Způsobil-li obmyšlený úmyslným jednáním smrt osoby pojištěné pro případ smrti, šlo o pojistnou událost; obmyšlený je však vyloučen z pojistného plnění.*“¹⁴⁰

5.3. Přechod mzdových a platových práv z pracovněprávního vztahu

Zákoník práce ve svém ustanovení § 328 odst. 1 stanoví: „*Peněžité práva zaměstnance jeho smrtí nezanikají. Do výše odpovídající trojnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku přecházejí mzdová a platová práva z pracovněprávního vztahu uvedeného v § 3 větě druhé postupně na jeho manžela, děti a rodiče, jestliže s ním žili v době smrti ve společné domácnosti; předmětem dědictví se stávají, není-li těchto osob.*“

Tyto nároky jsou součástí skupiny nároků, které přechází jinak než děděním, jehož smyslem je, aby tyto osoby nemuseli čekat na výsledek dlouhého pozůstalostního řízení a měly k dispozici alespoň nějaké prostředky. Tyto nároky tak přecházejí přímo na osoby zákonem uvedené, a pokud těchto osob není, tak se nároky stávají součástí pozůstalosti. „*Oprávněné osoby korespondují s osobami první a druhé dědické třídy (§ 1635 a 1636 ObčZ vyjma tzv. spoluzijících osob); preferován je pozůstalý manžel jako osoba zemřelému nejbližší.*“¹⁴¹

Podstatnou otázkou je, jakou povahu vlastně tyto nároky mají. Jsou odkazem nebo něčím jiným? Dle Horáka lze tyto nároky považovat za tzv. zákonný odkaz a s tím jsou spojeny i určité důsledky.¹⁴² Dle mého názoru se o těchto nárocích dá hovořit jako o klasických pohledávkách, a to pohledávkách určité výše uvedené osoby za zaměstnavatelem. Lze tak uvažovat i s ohledem na zákonné vyjádření části za středníkem druhé věty, která stanoví, že „*předmětem dědictví se stávají, není-li těchto osob*“. Za pomoci argumentu a contrario lze dovodit, že je-li těchto osob, předmětem dědictví se nestávají a jsou tak pohledávkou přímo za zaměstnavatelem. Z mého pohledu je navíc tento nárok jakožto pohledávka „výhodnější“. Prvním důvodem je samotná dědická způsobilost, kde u nabytí odkazu je třeba být dědicky způsobilým. Dle ust. § 1594 může být odkazovníkem jen osoba

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 25 Cdo 5012/2007

¹⁴¹ HORÁK, Ondřej. Přechod práv jinak než děděním z pracovního a služebních poměrů. *Právní rozhledy*. 2016, roč. 24, č. 20, s. 713-717.

¹⁴² Tamtéž

způsobila dědit, tudíž i odkazovník se nesmí dopustit některého z činů dle ust. §§ 1481 a 1482, kvůli nimž by se stal dědicky nezpůsobilým.¹⁴³ Druhým důvodem je pak hledisko ekonomické. Ustanovení § 1631 odst. 1 stanoví: „*Nestačí-li čistá pozůstalost k úhradě všech dluhů a jiných povinných výdajů, odkazy se poměrně sníží.*“¹⁴⁴ V tomto případě je tak možné, že pokud by uvedený nárok byl odkazem, mohlo by se stát, že by tento nárok nemusel být uspokojen v plné výši. Tento nárok tak lze rozdělit do dvou větví. Pokud existuje manžel, děti a rodiče, které žili se zaměstnancem v době smrti ve společné domácnosti, bude se jednat o klasickou pohledávku, kterou mohou tyto osoby uplatňovat přímo po zaměstnavateli, avšak pokud těchto osob nebude, nelze určit jinak, než se tento nárok bude chovat jako odkaz.

Rovněž je potřeba zmínit i registrované partnery. Jak již bylo uvedeno výše, ust. § 3020 NOZ „zrovnoprávňuje“ registrované partnery s manžely a to ve všech aspektech soukromého práva dle NOZ vyjma práva rodinného. Zákoník práce však při výčtu výše uvedených osob na registrované partnery opomněl.¹⁴⁵

„*Žil-li zaměstnanec v době smrti ve společné domácnosti s partnerem v registrovaném partnerství (srov. RegP), mohou přejít na partnera zaměstnancova mzdová a platová práva jen děděním.*“¹⁴⁶ Pokud tedy na registrované partnery přejdou takovéto nároky, může se tak stát jen v rámci pozůstalostního řízení a taková osoba se stane dědicem. Aby se dědicem stala, musí být k nabytí způsobilá a nesmí se dopustit žádného činu způsobujícího dědickou nezpůsobilost. Pokud bude dědicky nezpůsobilá, bude z dědictví vyloučena a nebude mít možnost nabýt těchto nároků tak, jak je nabyde manžel zůstavitele. V tomto lze tedy shledávat jistou nerovnost v tom smyslu, že za spáchání stejného činu bude manžel oprávněn k nabytí určitého nároku, který nepřechází až dědictvím, kdežto registrovaný partner bude automaticky nabývat nárok děděním a proto se na něj aplikují ustanovení o dědické nezpůsobilosti.

Pokud tedy není tento nárok odkazem, nebude se na něj vztahovat povinnost dědické způsobilosti, přičemž na registrovaného partnera bude tato povinnost dědické způsobilosti dopadat vždy, neboť on kvůli svému statusu „spadne“ ihned do pozůstalostního řízení a tento nárok nebude moci na tohoto registrovaného partnera přejít jinak než děděním.

¹⁴³ FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, s. 312.

¹⁴⁴ ŠEŠINA, Martin. Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 4, s. 10-11.

¹⁴⁵ HORÁK, Ondřej. Přečod práv jinak než děděním z pracovního a služebních poměrů. *Právní rozhledy*. 2016, roč. 24, č. 20, s. 713-717.

¹⁴⁶ BĚLINA, Miroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Zákoník práce: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1328.

6. Úprava dědické nezpůsobilosti a vydědění (porovnání institutů)

Dědická nezpůsobilost a vydědění bývají velmi často zaměňovány laickou veřejností. Uvedeme zde proto rozdíly, které lze nalézt v úpravě těchto dvou podobných, avšak rozdílných institutů.

Nejpodstatnějším rozdílem je, že dědická nezpůsobilost nastává ze zákona, nastává na základě jednání určité osoby a není třeba ani žádného jednání ze strany zůstavitele.¹⁴⁷ Vydědění je však spjato s aktivním jednáním zůstavitele. Aby byl potenciální dědic vyloučen z dědického práva, je třeba, aby zůstavitel dědice vyloučil z dědického práva jednostranným právním jednáním.¹⁴⁸ Zpravidla půjde o listinu o prohlášení o vydědění.¹⁴⁹ Může však dojít k situaci, kdy zůstavitel ve své závěti opominul nepominutelného dědice. Pokud by se v řízení o pozůstalosti nebo ve vyvolaném sporném řízení však prokázalo, že došlo k naplnění některého z důvodů vydědění, a tento nepominutelný potomek byl opominut zůstavitelem vědomě, dojde k tzv. vydědění mlčky a po právu, což je situace, kdy dojde k vydědění tohoto nepominutelného potomka navzdory tomu, že jej zůstavitel nevydělil výslovně.¹⁵⁰

Druhým důležitým rozdílem je okruh osob, na který se tyto instituty vážou. U dědické nezpůsobilosti může jít o jakoukoli osobu, která by se mohla jednou stát dědicem po zůstaviteli. U nových dvou důvodů dědické nezpůsobilosti je však okruh zúžen na manžela zůstavitele a dále pak na rodiče dítěte, které zemřelo. Vydědění se týká pouze tzv. nepominutelných dědiců.¹⁵¹ Pro úplnost pak zmiňme ještě tzv. negativní závěť, kterou může zůstavitel vyloučit z dědického práva osoby, které nejsou nepominutelným dědicem a které by zároveň mohly být potenciálními dědici na základě zákonné dědické posloupnosti.¹⁵²

U dědické nezpůsobilosti potenciální dědic vůbec nenastupuje do dědického práva a nedědí tak nic. U vydědění mohou nastat dvě situace - nepominutelný dědic bude vyděděn zcela a bude tak z práva na svůj povinný díl vyloučen zcela, anebo může být na svém dědickém právu jen zkrácen, tzn. nepominutelný dědic je vyděděn pouze z části.¹⁵³

¹⁴⁷ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 18.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 20.

¹⁴⁹ SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 9.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 17-18.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 5.

¹⁵² CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 21.

¹⁵³ SVOBODA, Jirí, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 9.

Co se týká prominutí činu, toto je relevantní pouze u prvních dvou důvodů dědické nezpůsobilosti. U vydědění takovéto prominutí není právně relevantní a je třeba, aby zůstavitel buď zrušil projev vůle o vydědění určité osoby, anebo aby tohoto vyděděného dědice povolal k dědění závětí.¹⁵⁴

Oběma institutům je společné spáchání trestného činu. U dědické nezpůsobilosti jde o čin povahy úmyslného trestného činu, který byl spáchán proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu. Jde tak tedy o taxativní výčet okruhu osob, vůči kterým se lze dopustit činu, kterým dojde k vyloučení z dědického práva. Vydědění se týká nepominutelného dědice, který byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze. Takovýto trestný čin tak může být spáchán vůči jakékoliv osobě, bez vazby na zůstavitele.¹⁵⁵

Soud postupuje v rámci pozůstalostního řízení dle ust. § 135 odst. 2 OSŘ a tuto otázku týkající se dědické nezpůsobilosti posuzuje jako otázku předběžnou.¹⁵⁶ „V případě vydědění tedy jednoznačně odpadá posuzování spáchaného jednání soudním komisařem v tom smyslu, zda nemohlo dojít ke spáchání trestného činu, neboť má-li být povolán dědic vyděděn, musí tak učinit zůstavitel výslovně, a to ještě za svého života.“¹⁵⁷

Zajímavým aspektem jsou poté potomci potomků dědicky nezpůsobilých. U dědické nezpůsobilosti dle ust. § 1483 potomek osoby, která je dědicky nezpůsobilá, nastupuje na jeho místo při zákonné dědické posloupnosti. Zůstavitel toto ovlivnit nemůže a tito potomci se tak mohou stát dědici (kromě případu dle ust. § 1482 odst. 1 NOZ). U vydědění tuto situaci může zůstavitel do určité míry ovlivnit. „Přežije-li vyděděný potomek zůstavitele, pak nedědí ani jeho potomci, ledaže zůstavitel projeví jinou vůli. [...] Zemře-li však vyděděný potomek dříve než zůstavitel, potomci tohoto vyděděného potomka dědí, vyjma těch, kteří jsou samostatně vyloučeni z dědického práva.“¹⁵⁸

¹⁵⁴ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo: praktická příručka : kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2007, s. 27.

¹⁵⁵ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 14.

¹⁵⁶ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 30. 12. 1997, sp. zn. 24 Co 315/97

¹⁵⁷ KARHANOVÁ, Martina. Dědická nezpůsobilost a vydědění vs. přečiny a zločiny. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 4, s. 8.

¹⁵⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 16-17.

Závěr

Tato práce se zabývala tématem „Dědický nápad a dědická nezpůsobilost“, přičemž největší důraz byl kladen na jednotlivé důvody dědické nezpůsobilosti, kdy hlavním cílem bylo v rámci této práce co nejpodrobněji rozebrat jednotlivé důvody této dědické nezpůsobilosti.

První kapitola je věnována problematice dědického nápadu. V této kapitole je definován pojem dědické právo, dále pak pojem dědický nápad a pojem transmise, zároveň je zde věnován prostor nabytí dědictví a dispozici s budoucím dědickým právem, kdy toto zřeknutí se dědického práva není považováno za převod tohoto práva ani za jiné nakládání s tímto právem. Proto by se dle mého názoru v případě smlouvy o zřeknutí se dědického práva mohlo jednat o jakousi dispozici s tzv. čekatelským právem.

Druhá a třetí část této práce obsahuje vymezení dědické způsobilosti a dědické nezpůsobilosti. Čtvrtá část práce obsahuje rozbor jednotlivých důvodů dědické nezpůsobilosti. Dědicky způsobilé jsou fyzické i právnické osoby, přičemž sem spadají i zvláštní subjekty, kterými jsou nasciturus a právnická osoba, která má teprve v budoucnu vzniknout. U těchto zvláštních subjektů pak řeším ten aspekt, kdo je vlastně vlastníkem majetku do doby, než tyto subjekty začnou existovat tak, jak předpokládá zákon. Zde docházím k názoru, že toto „vakuum“ se chová podobě jako tzv. ležící pozůstalost, se kterou však náš právní řád již nepočítá. Stejná situace pak dle mého názoru nastává i v ostatních případech, kdy zůstavitel zemřel a ještě nebylo vydáno rozhodnutí o nabytí dědictví.

V rámci rozboru důvodů dědické nezpůsobilosti jsem se zaměřila na okamžik, ke kterému se posuzuje tato nezpůsobilost. V případě prvního důvodu dědické nezpůsobilosti, kdy tato se posuzuje k okamžiku smrti zůstavitele, je dle mého názoru toto nedostačující určení a příkláním se spíše k § 510 superrevisního návrhu komise z roku 1931, kdy dědic musí mít dědickou způsobilost od dědického nápadu až po dobu, kdy na něj pozůstalost přejde. U druhého důvodu dědické nezpůsobilosti s tímto problémem není, neboť dědicky nezpůsobilou se osoba může stát i po smrti zůstavitele. Dalším problémem, který spatřuji v rámci prvního důvodu dědické nezpůsobilosti je stanovení okruhu „chráněných“ osob. Dle mého názoru, přestože došlo k rozšíření těchto osob oproti původní právní úpravě, je opět tato úprava nedostačující, neboť zákonodárce opomíjí sourozence a druhy a družky, přestože na tyto osoby myslí v rámci dědických tříd.

V rámci druhého důvodu dědické nezpůsobilosti shledávám jako menší problém stanovení listin, které mohou být považovány za poslední vůli zůstavitele, přičemž těmito

listinami mohou být jakékoli listiny nesoucí vůli zůstavitele ohledně dispozice s jeho majetkem.

V další části této práce pak rozebírám prominutí činu v rámci prvních dvou důvodů dědické nezpůsobilosti. Oproti původní právní úpravě došlo k podstatné změně z toho ohledu, že není možné toto prominutí učinit *pro futuro*, obecné a zároveň musí být toto prominutí výslovné, což znamená, že se musí jednat o prominutí jednoznačné.

U třetího a čtvrtého důvodu dědické nezpůsobilosti dochází k vyloučení osob pouze dle zákonné posloupnosti. Tyto důvody jsou zcela nové oproti původní právní úpravě a dle mého názoru byly oprávněně zařazeny mezi důvody způsobující dědickou nezpůsobilost. Třetí důvod této nezpůsobilosti však může dle jazykové dikce vyvolávat určité nejasnosti, které je třeba dovodit výkladem. U čtvrtého důvodu spatřuji jako nedostačující to, že v momentě, kdy ještě rodič nebyl zbaven rodičovské odpovědnosti soudním rozhodnutím, ačkoli se třeba již řízení vede, tak tento rodič bude způsobilým k dědění, neboť smrtí dítěte zaniká i rodičovská odpovědnost. Dle mého názoru by tak toto řízení v případě takového úmrtí dítěte mělo pokračovat a soud by měl alespoň konstatovat, že by ke zbavení rodičovské odpovědnosti došlo.

Předposlední část diplomové práce rozebírá využití dotváření práva za pomoci analogie u institutů, jako jsou darování pro případ smrti, pojištění a přechod mzdových a platových práv z pracovněprávního vztahu. U všech těchto institutů jsem dospěla k názoru, že není třeba využívat analogického použití dědické nezpůsobilosti i na tyto případy, neboť tyto problematické situace lze vyřešit za použití např. obecných ustanovení občanského zákoníku, popř. obecných principů. Nejzajímavějším institutem je však dle mého názoru výše uvedený institut z oblasti pracovního práva, neboť záleží na stanovení povahy tohoto nároku a od této povahy se pak dále odvíjí možnost dědické nezpůsobilosti, přičemž zde je také marginální rozdíl mezi manželi a registrovanými partnery, neboť tito registrovaní partneři ihned „spadnou“ do dědického řízení, kdežto u manželů to tak právě vždy nemusí být.

Poslední část této diplomové práce pak porovnává institut dědické nezpůsobilosti s institutem vydědění. Zde je dle mého názoru nejpodstatnější rozdíl v tom, že dědická nezpůsobilost nastupuje automaticky, *ex lege* a pokud zůstavitel neprojeví vůli např. v podobě prominutí, tato osoba bude z dědického práva vyloučena. Avšak v případě vydědění je naopak zapotřebí aktivního jednání zůstavitele, aby byl určitá osoba vyloučena z dědického práva, neboť zde naopak osoba dědit bude, pakliže nebyla zůstavitelem vyděděna.

Novou právní úpravu tak shledávám oproti původní právní úpravě za podrobnější a v mnoha směrech „vyspělejší“, avšak jak bylo již naznačeno výše, dle mého názoru však tato

problematika není upravena perfektně a jisté aspekty by mohly být v budoucnu problematické.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BÍLEK, Petr, ŠEŠINA, Martin. *Dědické právo v předpisech let 1925 – 2001. Zákony s poznámkami*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 507 s.

BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013, 375 s.

ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s.

CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. IX, Dědické právo. Praha: C. H. Beck, 2018, 166 s.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2014, 976 s.

KRČMÁŘ, Jan, ANDRES, Bedřich. *Právo občanské*. [IV], Právo rodinné ; [V], Právo dědické. 3., dopl. vyd. Editor Jiří SPÁČIL. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 153, 158 s.

MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2010, 276 s.

MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, 432 s.

MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo: praktická příručka : kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2007, 351 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013, 151 s.

SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, 377 s.

Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský: návrh superrevisní komise. Díl I., Text zákona. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931., 306 s.

Komentáře

BĚLINA, Miroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Zákoník práce: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, 1613 s.

FIALA, Roman, DRÁPAL Ljubomír. *Občanský zákoník: komentář*. IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720). Praha: C. H. Beck, 2015, 633 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655-975) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 1349 s.

- HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník VI: závazkové právo : zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 2046 s.
- LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 2380 s.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN Vladimír. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, 3053 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 3, (§§ 531 až 858). Praha: V. Linhart, 1936, 680 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1601 s.
- SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, 1032 s.
- ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 696 s.
- VOŘÍŠEK, Vladimír. *Zákon o důchodovém pojištění: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 486 s.

Odborné časopisy

- HORÁK, Ondřej. Poslední pořízení jako výslovné prominutí činu základajícího dědickou nezpůsobilost?. *Ad Notam*, 2019, roč. 25, č. 1, s. 3-6.
- HORÁK, Ondřej. Přejed práv jinak než děděním z pracovního a služebních poměrů. *Právní rozhledy*. 2016, roč. 24, č. 20, s. 713-717.
- HORÁK, Ondřej, POP, Martin. Darování pro případ smrti a jeho zdanění. *Bulletin advokacie*. 2016, roč. 23, č. 3, 21-23.
- KARHANOVÁ, Martina. Dědická nezpůsobilost a vydědění vs. přečiny a zločiny. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 4, s. 7-11.
- KLEIN, Šimon. Ještě jednou k tématu přechodu vlastnického práva k pozůstalosti. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 6, s. 22-24.
- KLEIN, Šimon. Okamžik přechodu vlastnického práva k pozůstalosti v NOZ. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 3, s. 5-6.
- KRÁLOVÁ, Jitka, ECK, Lothar. Dědická nezpůsobilost. *Ad Notam*, 2004, roč. 10, č. 2, s. 34-38.

MALÁ, Lenka. Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 5, s. 7-11.

RÝDLOVÁ, Hana. Dva roky nového soukromého práva – zpráva z konference. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 12, s. 4-7.

ŠEŠINA, Martin. Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 4, s. 8-11.

TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti - trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 23, č. 13, s. 474-481.

TALANDOVÁ, Iveta. Dědická nezpůsobilost. *Právo a rodina*. 2018, roč. 20, č. 8, s. 12-15.

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1003/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2019, č.j. 24 Cdo 4761/2018-II.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5189/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5543/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 25 Cdo 5012/2007

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 2. 2001, č.j. 24 Co 35/2001-80

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 12. 1997, č. j. 24 Co 315/97-82

Internetové zdroje

TOMANOVÁ, Veronika. Vypořádání společného jmění manželů aneb dokud nás smrt nerozdělí [online]. EPRAVO.cz, 4. července 2016 [cit. 27. listopadu 2019]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-aneb-dokud-nas-smrt-nerozdeli-102079.html>.

Právní předpisy

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř.z. účinného ke dni 31. prosince 1965

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Francouzský občanský zákoník Code civil (Konsolidovaná verze k 23. 10. 2019). [online]. Légifrance, le service public de la diffusion du droit [cit. 27. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Abstrakt

Cílem práce je vypořádání se s časovým okamžikem, ke kterému se posuzuje vznik dědického práva v kontextu s problematikou dědické způsobilosti. Práce dále zahrnuje především podrobné rozpracování jednotlivých důvodů dědické nezpůsobilosti a tyto jednotlivé důvody pak obsahují také porovnání s předchozí právní úpravou, která byla zjevně nedostatečná. A tam, kde je to vhodné, je poukázáno na zahraniční úpravu. Dále se zaměřuji na dědickou nezpůsobilost a možnost jejího analogického použití i v jiných právních institutech, jako např. darování pro případ smrti dle § 2063 NOZ či přechod práv zaměstnance dle § 328 zákoníku práce.

Summary

The aim of the thesis is to deal with the moment at which the inheritance law is assessed in the context with the issue of inheritance capacity. The work also includes, in particular, a detailed elaboration of the individual reasons of inheritance incapacity, and these individual reasons also include a comparison with the previous legislation, which was obviously insufficient. And, where appropriate, foreign regulation is referred to. Furthermore, I focus on the inheritance incapacity and its analogous use in other legal institutions, such as *donatio mortis causa* according to § 2063 of the new Civil Code or the transfer of employee rights according to § 328 of the Labour Code.

Klíčová slova

Dědické právo, dědický nápad, dědická nezpůsobilost, úmyslný trestný čin, zavrženíhodný čin, rozvod manželství v důsledku domácího násilí, zbavení rodičovské odpovědnosti, prominutí činu, vydědění

Keywords

Inheritance Law, Devolution, Inheritance Incapacity, Intentional Crime, Reprehensible Act, Divorce due to Domestic Violence, Deprivation of Parental Responsibility, Remission of an Act, Disinheritance